

”Man borde införa 35-timmars dygn.
Då skulle man hinna med allting.”
– En kvantitativ studie av föräldrars
självupplevda balans i vardagen

”With a 35-hour day one would be able to
manage everything.”
– A quantitative study of parents self-experienced
balance in every-day life

Anna-Karin Nylin

Om serien

I serien *Working Papers in Social Insurance* publicerar Försäkringskassan material av varierande karaktär; till exempel tekniska analyser, översikter och kunskapsammansättningar, konferenspapper, artiklar publicerade i externa tidskrifter, artiklar på engelska samt C- och D-uppsatser som bygger på data från Försäkringskassan. Syftet är att möjliggöra spridande av kunskap och information som inte har en naturlig plats i Försäkringskassans andra publikationsserier.

Författarna ansvarar själva för publikationer i denna serie. I de fall publikationerna innehåller uttalanden representerar dessa inte nödvändigtvis Försäkringskassans ledning. Publikationerna har ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande lagar och förordningar.

Serien publiceras elektroniskt.

Utgivare

Utvärderingsavdelningen
Försäkringskassan, huvudkontoret
103 51 Stockholm

Telefon: 08-786 90 00

huvudkontoret@forsakringskassan.se
www.forsakringskassan.se

Redaktör

Agneta Kruse

Kontakt

Anna-Karin Nylin
karinnylin@gmail.com

Copyright

Författarna

About the series

The purpose of the series *Working Papers in Social Insurance* is to publish papers and studies of general interest that for different reasons do not fit in with the Swedish Social Insurance Agency's other publication series.

The opinions and conclusions presented in the papers are solely those of the authors and do not necessarily represent the views of the Swedish Social Insurance Agency.

The series is published electronically.

Published by

Department of Research, Analysis and Statistics
Swedish Social Insurance Agency
Head Office
SE-103 51 Stockholm, Sweden

Phone: +46 8 786 90 00

huvudkontoret@forsakringskassan.se
www.forsakringskassan.se

Editor

Agneta Kruse

Contact

Anna-Karin Nylin
karinnylin@gmail.com

Copyright

The authors

STOCKHOLMS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen

”Man borde införa 35-timmars dygn. Då skulle man hinna med allting.”

- *En kvantitativ studie av föräldrars självupplevda balans i vardagen.*

Anna-Karin Nylin

Magisteruppsats i demografi/sociologi
Handledare: Ann-Zofie Duvander

Innehåll

Sammanfattning	5
Abstract	6
1. Inledning	7
1.1. Frågeställning.....	9
2. Teori och tidigare forskning.....	9
2.1. Rollteori	10
2.2. Rollstressteorin och rollexpansionsteorin	10
2.3. Genussystemet	12
2.4. Tidigare forskning – negativa effekter	13
2.5. Tidigare forskning – positiva effekter	15
2.6. Arbete och familj – ett komplext samspel.....	16
2.7. Hypoteser	17
3. Data och metod	21
3.1. Data.....	21
3.2. Beroende variabel	22
3.3. Förklarande variabler	23
3.4. Kontrollvariabler	25
3.5. Frekvensfördelning	25
3.6. Metod	27
3.7. Validitet och reliabilitet.....	27
4. Multivariata analyser.....	29
4.1. Resultat för män.....	29
4.2. Resultat för kvinnor	32
5. Slutsatser och diskussion	34
Referenslista.....	41
Bilaga 1.....	45
Bilaga 2.....	47
Bilaga 3.....	48
Bilaga 4.....	49
Bilaga 5.....	50

Sammanfattning

En inte obetydlig del föräldrar i Sverige upplever att det kan vara svårt att få tiden att räcka till alla vardagens bestyr. Denna uppsats bygger på intervjuer från undersökningen *Tid och pengar* där föräldrar bland annat fick besvara hur ofta de upplever balans mellan arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid. Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka faktorer som påverkar föräldrars balans i vardagslivet och utifrån rollstress- samt rollexpansionsteorin antas att olika barn- och arbetsfaktorer påverkar föräldrarnas balans. Med en binär logistisk regression analyseras olika karakteristika av barn- och förvärvsarbete. Resultaten tyder på att både mödrar och fäder med barn i åldern 7-10 år har större chans att uppleva balans jämfört med föräldrar till barn i åldern 3-6 år. Bland de undersökta arbetsfaktorena tycks den egna arbetstiden vara viktig för föräldrarnas upplevelse av balans. Bland mödrarna är det de deltidsarbetande i jämförelse med de hel- eller övertidsarbetande som har större chans att uppleva balans och bland fäderna är det de del- eller heltidsarbetande som i jämförelse med de övertidsarbetande som har större chans att uppleva balans. Resultaten förklaras med att äldre barn och mindre arbetstid inte innebär en lika hög arbetsbörda som yngre barn och högre arbetstid gör. Till viss del uppvisar både män och kvinnor likartade resultat, men vissa könsskillnader existerar. Då kvinnorna påverkas positivt av att deras partner har ett flexibelt arbete medan männen inte signifikant påverkas kan det tänkas att kvinnor har en tyngre arbetsbörda än män. Traditionellt har kvinnor huvudansvar över både barn och hem. Det framkommer även att män har större chans att uppleva balans jämfört med kvinnor.

Abstract

A not insignificant part of parents in Sweden experience time trouble in dealing with every-day work. This paper is based on interviews from the study *Tid och pengar* where parents among many things answered questions of how often they feel a balance between work, time with children, time with partner, house work and spare time. The aim of this paper is to examine what factors affects the balance parents experience in every-day life. From role theory it is expected that different child- and work factors affect parents balance. With a binary logistic regression different characteristics of children and paid work is analysed. The results indicate that both mothers and fathers of children in the age of 7-10 years have a greater chance to experience balance in reference with parents of children in the age 3-6 years. Among the work factors being examined it appears to be the own work time that is of importance for the parents experience of balance. Among mothers, the part time workers have a greater chance to experience balance in reference to the full time -or over time working mothers. Among fathers it is the part time -or full time workers who have a greater chance to experience balance in reference to the over time working fathers. The explanation to the results is that older children and less work time do not contribute with as much burden as younger children and a higher amount of work time does. The latter factors can lead to overload. To some extent both mothers and fathers show the same results but some gender differences exist. Women are affected positively by their partner having a flexible job but men are not significantly affected, so it might be that women have a heavier burden to carry than men. Traditionally women have the main responsibility for both children and the home. It also appears that men have a greater chance to experience balance in reference to women.

1. Inledning

Något som en stor del av vår befolkning erfar eller i framtiden kommer att erfar är de många aspekter som föräldraskapet innebär. Många anser att föräldraskapet är något positivt då många menar att en av livets meningar är att få barn (Bernhardt, 2000), men de mindre positiva aspekterna ska inte heller glömmas bort. Ibland är det svårt för föräldrar att få tiden och energin att räcka till alla vardagens bestyr. På frågan hur det går att kombinera familj med arbete, anger en inte obetydlig del föräldrar att det är svårt att få tiden att räcka till. En förälder har till exempel sagt att ”Man borde jobba mindre, typ 75 procent, så man hinner med barn, egen fritid och familj och man får en balans i tillvaron”. En annan förälder har sagt skämtsamt eller kanske ironiskt att ”Man borde införa 35-timmars dygn. Då skulle man hinna med allting” (Kommentarer från respondenter i undersökningen *Tid och pengar*).

Tidigare studier har sammankopplat individers sämre hälsa med bland annat förekomsten av barn.¹ För att ett land ska upprätthålla en befolkningsbalans krävs det att det föds 2,1 barn per kvinna. Under hela 2000-talet har barnafödandet ökat från 1990-talets låga nivåer och under år 2006 låg Sveriges summerade fruktsamhet² på 1,85 barn per kvinna. Samma nivå antas för 2007 och framåt. Då reproduktionsnivån ej nås trots ökningen i barnafödandet skulle Sveriges befolkning utan dess invandring minska (SCB, 2007). För att barnafödandet ska nå och bibehålla reproduktionsnivå kan det tänkas vara viktigt att barn inte förknippas med negativa associationer. Tidigare studier har inte bara sammankopplat individers sämre hälsa med enbart barn utan även kombinationen familjeliv och förvärvsarbete har funnits orsaka sämre fysisk och psykisk hälsa (se not 1). Dessa studier har mätt föräldrars hälsa på flera olika sätt som bland annat förekomst av huvudvärk, trötthet, känslor av otillräcklighet etcetera. Men kanske behöver inte alltid föräldrar erfar fysiska och psykiska åkommor för att uppleva att kombinationen av vardagslivets olika aspekter är påfrestande. Föräldrarnas upplevelse av balans speglar också de påfrestningar föräldrar kan erfar. Vidare är det även viktigt att undersöka föräldrars balans då de som ej upplever en god balans riskerar att i framtiden i inte lika stor utsträckning kunna delta i arbetslivet. Vad som kommer att stå i fokus för denna uppsats är således föräldrars uppfattning av

---

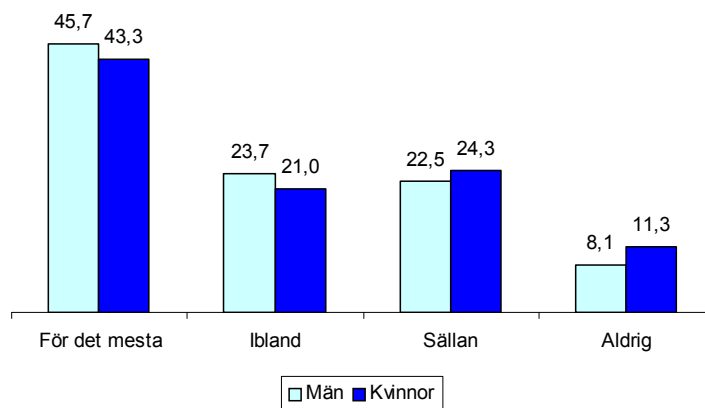
¹ Se avsnitt 2.4. Tidigare forskning – negativa effekter.

² Summerad fruktsamhet (total fertility rate, TFR) är ett mått på det genomsnittliga antalet barn en kvinna beräknas få. Beräkningen görs utifrån de åldersspecifika födelsetalen (age-specific fertility rate, ASFR) och förutsatt att dessa bibehålls beräknas den summerade fruktsamheten för framtiden (Weeks, 2005).

balans i vardagslivet. Dessutom är det få svenska undersökningar som har gjorts på området föräldrars psykiska välbefinnande och mycket av den tidigare forskningen om föräldrars förhållanden har baserats på amerikansk data (Gähler och Rudolphi, 2004).³

Svenska föräldrars balans mellan barn och arbete berörs i den femte upplagan av Socialförsäkringsboken som kom ut 2003 och bygger på resultaten från dåvarande Riksförsäkringsverkets (RFV) undersökning *Tid och pengar*. Föräldrarna som medverkade i undersökningen fick besvara frågan ”Tänk dig en normal vecka som ska fyllas med arbete, studier, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och egen fritid. Anser du dig ha bra balans mellan alla områden?” (RFV, 2003:52) Nedan visas en översiktlig tabell över svarsfördelningen. Många föräldrar upplever visserligen en bra balans, dock poängteras det i Socialförsäkringsboken 2003 att det är anmärkningsvärt att många föräldrar sällan eller aldrig upplever en balans mellan de olika aktiviteterna i vardagen (RFV, 2003).

Figur 1. Män och kvinnors svarsfördelning på frågan ”Tänk dig en normal vecka som ska fyllas med arbete, studier, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och egen fritid. Anser du dig ha bra balans mellan alla områden?”

Källa: Egen bearbetning av datamaterial från *Tid och pengar*.

³ Gähler och Rudolphi (2004) kommenterar också vikten av att inte utan vidare applicera den amerikanska forskningen på det svenska samhället då detta på många sätt utmärker sig. Till exempel utgör kvinnorna ungefär halva arbetskraften i Sverige samtidigt som könslönegapet och kvinnors ekonomiska beroende av män är litet i ett internationellt perspektiv (Bygren m. fl., 2004). Även om kvinnor i Sverige utför majoriteten av hushållsarbetet är fördelningen mellan könen något mer jämnt fördelad i Sverige än i vissa andra länder (Kalleberg och Rosenfeld, 1990). Även föräldraförsäkringen är till sin längd, ersättningsnivå och att den omfattar båda föräldrarna unik (Ferrarini, 2003).

Sammanfattande kan man säga att även om många föräldrar har en bra balans är det en inte obetydlig andel föräldrar som har en mindre bra balans mellan två områden i livet som tar stort utrymme – nämligen familjen och arbetet. Syftet med denna studie är att undersöka vilka faktorer som påverkar föräldrars balans i vardagslivet. Med bakgrund i rollstress- samt rollexpansionsteorin antas olika barn- och arbetsfaktorer påverka föräldrars balans.

1.1. Frågeställning

Hur kombinationen arbete och barn är ordnad skiljer sig mellan familjer. Vissa föräldrar kan möjligtvis välja att fortsätta arbeta heltid medan andra föräldrar går ner i deltidsarbete efter en tillökning till familjen. Vissa föräldrar kan ha många barn som tar energi, tid och resurser medan andra föräldrar har få barn. Med detta som utgångspunkt ämnar jag att undersöka följande frågeställning:

Hur påverkas föräldrars självupplevda balans i vardagslivet av barn och förvärvsarbete?

Då förvärvsarbete är den sysselsättning som de flesta i undersökningen ägnar sig åt, och som också upptar en stor andel tid, bör många föräldrars balans kretsa kring just familjen och förvärvsarbetet. Därmed bör fokus läggas på just förvärvsarbetet och dess kombination med familjelivet. Detta görs i de nämnda teorierna och sammanfattningen av den tidigare forskningen, vilka bildar ett teoretiskt ramverk för förståelsen av kombinationen av familj och förvärvsarbete.

2. Teori och tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag först att presentera rollstressteorin och rollexpansionsteorin; teorier som behandlar effekten av att ha multipla sociala roller. Dessa teorier är relevanta då förvärvsarbetande föräldrar kan ses som innehavare av multipla sociala roller då de utöver föräldraskapet också utövar ett yrke. Viss tidigare forskning har uppmärksammat kombinationen av förvärvsarbete och föräldraskap på just detta sätt (se till exempel Nordenmark, 2002; Bolger m.fl., 1990). Även viss genusteori kommer att beröras och teoriernas empiriska förankring kommer vidare att framställas då tidigare forskning återges. Avslutningsvis presenteras hypoteser härledda utifrån teorin och den tidigare forskningen.

2.1. Rollteori

Centralt för rollteori, som länge har diskuterats inom de samhällsvetenskapliga ämnena, är att mänskligt beteende styrs av gemensamma förväntningar som resulterar i framförandet av olika roller i det dagliga livet. Alla individer har en mängd olika roller på en och samma gång – apotekare, mamma, syster, församlingsmedlem etcetera – därav begreppet multipla sociala roller. Varje roll förknippas med olika förväntningar och när förväntningar kring olika roller delas av i stort sett alla har en norm uppstått. Dessa normer upprätthålls i sin tur genom samhällets samtycke genom positiv respons, och ogillande genom negativa sanktioner (Biddle, 1979; Giddens, 2003).

För att inte uppehållas vid den breda rollteorin kommer nu två mer avgränsade teorier inom forskningsfältet kring rollteori att behandlas, nämligen rollstressteori och rollexpansionsteori.⁴

2.2. Rollstressteorin och rollexpansionsteorin

Rollstressteorin förespråkar negativa konsekvenser av innehavandet av multipla sociala roller, medan rollexpansionsteorin förespråkar positiva konsekvenser (Nordenmark, 2004a). Av vad jag funnit under min litteraturgenomgång är det endast Nordenmark som namnger dessa två motstridiga teoretiska inriktningar på detta sätt. I den engelskspråkiga litteraturen finner jag ingen liknande namnuppdelning utan man talar snarare om en teori, rollteori⁵, som rymmer båda motsägande teoretiska inriktningar (tillsammans med andra inriktningar som inte är av relevans för denna uppsats). Jag kommer att använda begreppen rollstressteori och rollexpansionsteori då dessa teorier förespråkar motstridiga ståndpunkter och därmed begreppsligt bör delas upp.

Rollstressteorin tar sin utgångspunkt i att besittandet av multipla sociala roller genererar en stressfylld upplevelse. Således kan det upplevas som stressigt att både vara förvärvsarbetare och förälder (Nordenmark, 2004). Denna rollstress eller rollpåfrestning som uppkommer ur kraven från de multipla rollerna kan delas in i två typer: överbelastning samt konflikter. Överbelastning

---

⁴ För djupare förkovran i rollteori se till exempel Biddle, 1979 eller Biddle och Thomas, 1979.

⁵ Den engelskspråkiga litteraturen använder utöver namnet ”role theory” även ”role-content theories” (Glass och Fujimoto, 1994; Ross och Mirowsky, 1988) och ”the dual role hypothesis” (Gove och Tudor, 1973).

existerar när en individ inte på ett adekvat eller kontrollerat sätt kan hantera föreskrivna aktiviteter eller när en individ har ansvar vars krav överstiger tillgängliga resurser i form av tid och energi. Individen har helt enkelt för mycket att göra. Konflikter inträffar när individen upplever konfronterande och oförenliga skyldigheter, till exempel när en individ måste göra två saker samtidigt. Individen kan då uppleva en känsla av att dras åt två håll på samma gång (Baruch m. fl., 1987; Kelly och Voydanoff, 1985; Moen, 1992). I denna studie är uppdelningen av överbelastning och konflikter av mindre vikt. Rollstressteorin används för att få en förståelse för den påfrestning förvärvsarbetande föräldrar kan utsättas för, vilket ligger till grund för denna studies hypoteser.

I relation till rollstressteorin står rollexpansionsteorin. Denna argumenterar för att besittandet av multipla sociala roller istället genererar positiva effekter på individers välbefinnande. De som argumenterar för rollexpansionsteorin menar att de positiva effekter som genereras av ett starkt engagemang inom både det betalda arbetet och inom familjelivet uppväger stressen som skapas av multipla roller. Multipla roller genererar nämligen sociala resurser som gör det möjligt för individer att finna tillfredsställelse och stöd inom ett område av livet om man har problem inom ett annat område. En annan möjlig positiv sida av att besitta multipla sociala roller i form av att vara förvärvsarbetare utöver föräldrarollen är en ökad kontroll dessa individer kan känna genom inkomsten som förvärvsarbetet ger (Gove och Tudor, 1973).

Tidigare hypoteser kring multipla sociala roller framfördes av Goode (1960) samt Marks (1977) och Sieber (1974). Goode förespråkar att mänsklig energi är begränsad till en viss kvantitet, och hanterandet av ansvar som olika roller för med sig kräver energi från individen. Ju fler roller en individ besitter, desto mer energi krävs. När rollerna övergår mängden energi en människa har blir det svårt för denne att utförligt hantera ansvaret som rollerna för med sig (Goode, 1960). Detta invänder sig både Marks och Sieber mot. Marks menar att mänskliga resurser av tid och energi är flexibla. Resurserna ökar och minskar beroende på engagemanget som behövs (Marks, 1977). Sieber menar däremot att ju fler roller en individ har desto större svårigheter upplever denne att hantera ansvaret som rollerna för med sig. Han menar emellertid att det samtidigt finns positiva konsekvenser av att ha flera roller; individen får nämligen privilegier, högre självaktning, social status och social identitet, vilket kan ses i ljuset av rollexpansionsteorin

(Sieber, 1974). Dock är dessa hypoteser ofullständiga i den mening att de bortser från rollers kvalitet och natur och istället fokuserar på antalet roller som innehas (Baruch m. fl., 1987). Denna uppsats behandlar multipla roller i form av de roller hemmet å sin sida inbegriper och förvärvsarbetet å andra sidan inbegriper. Jag ämnar inte att lägga fokus på antalet roller en individ har utan snarare ämnas olika karakteristika av förvärvsarbetet samt föräldrarollen att undersökas.

2.3. Genussystemet

Till rollteori hör även att män och kvinnor socialiseras in i olika könsroller och därmed också har olika uppfattningar och förväntningar kring vad deras roller innebär (Biddle, 1979).

Nästkommende stycke kring tidigare forskning kommer att bland annat behandla traditionella könsskillnader, vilka bör ses i bakgrund av genusteori. Yvonne Hirdman (1988) menar att det genussystem som vi lever i ska förstås som ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar där interaktion dem emellan ger upphov till mönstereffekter och regelbundenheter. Genussystemets två bärande logiker kallar Hirdman isärhållandets tabu och hierarkin.

Isärhållandets tabu innebär att manligt och kvinnligt inte bör blandas medan hierarkin innebär att mannen är norm. Dessa två logiker hänger samman med varandra på det sätt att isärhållningen legitimerar mannen som norm samtidigt som isärhållandets tabu och hierarkin tillsammans fungerar förstärkande, legitimerande och dialektiskt. Detta förklarar Hirdman genom att ”sort 1 gör sak 1 på plats 1; sort 2 gör sak 2 på plats 2; därför att sort 1 gör sak 1 blir sort 1 sort 1. Är man på plats 2 gör man sak 2 och är en sort 2 etc” (Hirdman, 1988:52). En sådan uppdelning mellan könen blir meningsskapande då individer orienterar sig efter platser, sysslor och sorter samtidigt som den också är maktskapande. Vad sort 1 ägnar sig åt legitimeras genom urskiljandet och avskiljandet av sort 2. Med andra ord förverkligar sig människor genom att sätta sig i motsats till något annat och föreställningar om oss har då skapats. Då det är i arbetsdelningen mellan könen och i föreställningar om det manliga och kvinnliga som isärhållningens grunduttryck existerar förväntas det att vissa könsskillnader framkommer i denna studies resultat där till exempel kvinnor ägnar mindre tid åt förvärvsarbete jämfört med männen. I förlängningen kan det också förväntas att män har större chans att oftare uppleva balans då de inte i samma utsträckning engagerar sig i dubbelarbete som kvinnor gör.

2.4. Tidigare forskning – negativa effekter

Viss forskning inom området familj och arbete har påvisat att negativa effekter kan uppstå vid en kombination av familj och förvärvsarbete där förekomsten av barn tycks påverka föräldrar negativt. Viss amerikansk forskning har funnit att yrkesarbetande mödrar led av överbelastning och sämre fysisk och psykisk hälsa än andra. Det påpekas att även om hemmafruar generellt sett hade allmänt sämre hälsa än förvärvsarbetande kvinnor så motverkade förekomsten av barn i hushållet de fördelar som yrkesarbetet gav (Cleary och Mechanic, 1983; Gove och Geerken, 1977). Denna forskning placerar stort fokus på kombinationen av förvärvsarbete och familj som ett kvinnoproblem. Kritik har i själva verket riktats mot sådan forskning för att den inte i tillräcklig utsträckning undersöker betydelsen av föräldraskapet för männen (Eggebeen och Knoester, 2001; Plantin, 1999). Studie som uttryckligen tar upp att även män, och inte bara kvinnor, finner kombinationen av familj och hushållsarbete påfrestande förekommer dock. I exempelvis en finsk studie innebar ett stort antal barn inom familjen en högre nivå av konflikt för män där arbetet stör familjelivet genom till exempel långa dagar på jobbet. Detta resulterar i att männen inte kan uppfylla sina plikter hemma och författarna menar att resultatet kan indikera att högt utbildade män (män med en hög socioekonomisk status) och män med många små barn tycks känna skuld inför att de försummar familjen på grund av arbetet. Dessa känslor av skuld menar de kan uppkomma från sociala förväntningar då män allt mer förväntas vara goda makar och fäder genom att spendera tid med sin familj (Kinnunen och Mauno, 1998). I denna uppsats kommer även män att undersökas då det inte finns någon anledning att tro att män skulle vara oberörda av kombinationen arbete och familj. Även skillnader och likheter som kan förekomma mellan könen ska belysas.

Utöver ett stort antal barn har tidigare studier också funnit att en ung ålder på barnen kan leda till överbelastning. Små och många barn kräver mer uppmärksamhet och energi jämfört med vad äldre och få barn gör (Baruch m.fl., 1987; Kinnunen och Mauno, 1998; Lundberg m.fl., 1994; Nordenmark, 2004). I en svensk studie från 1994 fann författaren att kvinnor upplevde högre nivåer av arbetsöverbelastning, stress och konflikter än vad männen gjorde samt att dessa nivåer ökade med antalet barn i hushållet. Fler barn ledde således till högre nivåer av negativa konsekvenser (Lundberg m.fl., 1994). Som jag tidigare nämnde finns det inte anledning att tro att män inte påverkas av kombinationen familj och arbete. Dock kan ändå skillnader mellan könen

förekomma. Tidigare studier har förklarat att kvinnors högre negativa konsekvenser beror på att större delen av barnomsorgsansvaret liksom ansvar över resterande hushållsuppgifter främst läggs på kvinnor. Amerikanska studier har funnit att mödrar ansvarar för majoriteten av barnomsorgen och att kvinnor arbetar fler timmar per vecka än deras makar i kombinerade yrkes- och hushållsuppgifter. När kvinnor förvärvsarbetar och samtidigt har huvudansvaret för hushållet upplever kvinnor en större arbetsbörda än män som inte har lika stor arbetsbörda inom hushållet. Kvinnornas större arbetsbörda tros då orsaka överbelastning som resulterar i lägre välmående och större psykologisk trötthet än vad män upplever (Ozer, 1995; Rexroat och Shehan, 1987). Även svenska studier har funnit att det är kvinnorna som fortfarande lägger ner mest tid och tar det största ansvaret för hushållsarbetet. SCB visar i en rapport från 2003 att kvinnor och män i stort sett arbetar lika mycket, emellertid med skillnaden att män förvärvsarbetar i större utsträckning än kvinnor och kvinnor ägnar sig i större utsträckning än män åt obetalt hemarbete. Sedan 1990-talet har kvinnor minskat sitt hemarbete men fortfarande under början på 2000-talet ägnade kvinnor i åldersgruppen 20-84 år fyra timmar och 15 minuter om dagen åt hemarbete medan män ägnade drygt 3 timmar om dagen åt hemarbete. Som Kalleberg och Rosenfeld (1990) tar upp ägnade emellertid svenska män en betydligt större andel tid åt hushållsuppgifter än vad män i USA och Kanada gjorde. Dock visar de också att svenska kvinnor ändå i snitt gjorde nästan tre fjärdedelar av hushållsarbetet samtidigt som svenska män inte nödvändigtvis spenderade mer tid åt barnomsorg än vad män i de jämförda länderna gjorde. Vidare redovisar Ahrne och Roman (1997) att familjetypen också tycks påverka jämställdheten. Unga par utan barn är den grupp som i störst utsträckning är jämställda jämfört med föräldrar med småbarn, skolbarn samt äldre utan barn där främst kvinnorna ansvarar för hushållsarbetet.

En annan återkommande faktor, som anses påverka föräldrar negativt i viss tidigare forskning, är förekomsten av heltidsarbete. Ett heltidsarbete tar mer energi och kraft än vad ett deltidsarbete gör (Glass och Fujimoto, 1994; Kinnunen och Mauno, 1998; Nordenmark, 2002 och 2004). I Socialförsäkringsboken 2003 har en majoritet av föräldrarna i undersökningen angivit att en minskad arbetstid eller mer flexibilitet skulle leda till en bättre balans mellan arbete, studier, tid med barn, hushållsarbete och egen fritid (RFV, 2003). Andra svenska studier har funnit att föräldrar, främst mödrar, har en önskan om att minska antalet timmar i förvärvsarbete där

önskningsarna om att gå ner i arbetstid kopplas samman med att föräldrar upplever en för stor arbetsbörda vid heltidsarbete (Nordenmark, 2002 och 2004).

Sammanfattande utgör dessa studier, som funnit att multipla sociala roller i form av föräldraskap och förvärvsarbete kan leda till negativa konsekvenser, stöd åt rollstressteorin. Vid alltför tungt rollinnehav uppstår överbelastning.

2.5. Tidigare forskning – positiva effekter

Till skillnad från ovan nämnda studier har annan forskning funnit att balansakten mellan familj och arbete inte endast ger negativa effekter. Förvärvsarbete kan i sig ge positiva effekter. Amerikanska studier har funnit att yrkesarbetande kvinnors fysiska och psykiska hälsa är bättre än bland icke yrkesarbetande kvinnor (Dennerstein, 1995; Parry, 1986) och kvinnor med förvärvsarbete upplever mer självaktning än andra oavsett om de är gifta eller har barn (Downey och Moen, 1987). En annan amerikansk studie har funnit att förvärvsarbete bland både män och kvinnor har en positiv effekt på deras hälsa då dessa individer mer sällan lider av depression (Gore och Mangione, 1983).

Vidare bör barn inte heller endast ses i termer av arbetsbörda. Belöningen och det sociala stöd som barn ger kan mer än kompensera det extra arbete de innebär (Walters m.fl., 1998). En svensk studie som bland annat syftar till att studera hur livet förändras för såväl kvinnor som män när de blir föräldrar har gjorts. Denna studie fokuserar på föräldrars psykiska välbefinnande och finner till motsats från vissa amerikanska studier att småbarnsmödrar inte upplever stress från de dubbla krav som talar för att vara både, enligt traditionella värderingar, en god mor och samtidigt göra en yrkeskarriär. Vidare finner studien även att när förhållanden som ekonomi, föräldrars meningsskiljaktigheter och arbetsdelning tas i beaktande så uppvisar nyblivna mödrar en lägre grad av psykisk ohälsa än andra kvinnor. Författarna finner även att antalet barn inte har betydelse för vare sig mäns eller kvinnors psykiska välbefinnande. Vad gäller förvärvsarbete så har arbetet i sig ett positivt samband med psykisk hälsa både för män och för kvinnor. Resultaten visar även att nyblivna mödrar mår bättre än andra kvinnor oavsett förvärvsarbetstid (Gähler och Rudolphi, 2004).

Denna ovan nämnda forskning som finner positiva effekter vid innehav av multipla roller som förälder och förvärvsarbetare kan kopplas till rollexpansionsteorin som menar att de positiva effekterna, som till exempel högre självvaktning, kan uppväga den stress som rollerna också skapar.

2.6. Arbete och familj – ett komplext samspel

Att se på förvärvsarbete och föräldraskap som bidragande till *antingen* positiva eller negativa effekter är troligen ej fruktbart. Samtidigt som det är säkert att förvärvsarbete bidrar positivt till människors välbefinnande kan det finnas faktorer som reducerar de positiva effekter som förvärvsarbete genererar. Dessa faktorer kan vara att familjen har småbarn och/eller ett stort antal barn. Vissa fördelar av betalt arbete kan tänkas bero på förekomsten av deltidsarbete, i synnerhet för mödrar till unga barn. Ett deltidsarbete kan nämligen minska stressen som heltidsarbetande föräldrar kan känna (Baruch m.fl., 1987). Dock behöver det inte vara så enkelt att deltidsarbete underlättar för föräldrar. Det finns fall där deltidsarbete kan bero på till exempel förslitningsskador. Vid sådana fall kanske ett deltidsarbete ändå inte kan underlätta situationer som föräldrar ställs inför.

För att sammanfatta tidigare forskning finns det till viss del motstridiga resultat av hur barn och förvärvsarbete påverkar föräldrars välmående. Jag nämnde tidigare att rollstressteorin samt rollexpansionsteorin förespråkar motstridiga ståndpunkter och därför begreppsligt bör delas upp. Det ska också påpekas att dessa två teoretiska inriktningar, trots deras motstridiga ståndpunkter, kan ses som kompletterande. Vissa tidigare studier har ju funnit att kombinationen familj och förvärvsarbete bidrar med positiva effekter för föräldrar, men enbart upp till en viss nivå av belastning. När förvärvsarbetsstimulerna når en viss nivå eller när hushållet har många eller små barn kan negativa effekter upplevas som överbelastning av föräldrarna. Det går alltså inte ensidigt att säga att multipla sociala roller antingen genererar positiva eller negativa effekter; det är mer komplext än så. Utifrån teori och tidigare forskning tycks nyckeln till balans mellan förvärvsarbete och familjeliv vara att inte ha alltför tunga roller. Från detta härleds i nästa avsnitt hypoteser som jag avser undersöka för att finna svar på min frågeställning kring föräldrars balans i vardagen. Innan hypoteserna beskrivs ska det dock nämnas att en tidigare studie, *Räcker tiden till? Maktresurser och tidsmässig balans i kärnfamiljen* av Klarqvist och Lindström (2007), har

undersökt just föräldrars balans med samma material som denna studie behandlar. Författarna till studien återger att resursskillnader påverkar förhandlingsstyrkan och den relativa makten mellan makar, vilket är belagt av tidigare forskning. Vidare påstår författarna att förhandlingsstyrkan i sin tur påverkar den tidsmässiga balansen. Dock tyder resultaten på att resursskillnader mellan föräldrarna inte påverkar deras balans i någon större utsträckning och vidare studier kring vad som påverkar föräldrars balans behövs.

2.7. Hypoteser

Faktorer som förutsätter rollstress alternativt rollexpansion är bland annat förekomsten av förvärvsarbete samt barn. Till skillnad från tidigare studier kommer jag inte att tolka rollstress som förekomsten av ohälsa eller rollexpansion som avsaknaden av ohälsa. Jag kommer att studera föräldrars balans i vardagen där rollstress och rollexpansion utgör en möjlig förklaring till effekterna av förvärvsarbetets kombination med familjelivet. Nedan formulerar jag utifrån teorin och den tidigare gjorda forskningen hypoteser som berör antalet barn, deras ålder, arbetstiden samt arbetets flexibilitet. Varje hypotes kommer att undersökas separat för kvinnor och män.

Om rollers natur och kvalitet har en påverkan på föräldrars belastning bör antalet barn påverka föräldrarnas balans. Ett större antal barn ger en tyngre belastning då det finns fler barn som kräver omvårdnad.

1. Föräldrar med få barn i hushållet upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar med många barn.

Även barnens ålder bör ha en påverkan på föräldrars upplevelse av balans och obalans. Desto yngre barnen är desto mer omvårdnad krävs vilket innebär en högre arbetsbelastning. Därmed skulle det vara logiskt att tro att ju yngre barnen är desto mer obalans upplever föräldrarna. Fortfarande i förskoleåldern kan barn utgöra en tung arbetsbelastning då många föräldrar kombinerar förvärvsarbete med barnomsorg vilket innebär att rollen som förvärvsarbetare nu läggs på föräldrarollen och därmed kan en högre belastning uppstå. Med åldern kommer dock barnen att bli mer självständiga och inte längre behöva lika mycket uppsättning från föräldrarnas håll. Desto yngre barnen är desto mer arbetsbelastning tros därmed uppstå. Detta gör att det yngsta barnets ålder är det som bör ha avgörande påverkan på föräldrarnas upplevelse av balans.

2. Föräldrar med ett yngsta barn i åldern sju och uppåt upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar med ett yngre yngsta barn.

Vad gäller förvärvsarbete bör ett heltidsarbete generera mer belastning än ett deltidsarbete då mer tid måste läggas på förvärvsarbetet vid heltid. Många gånger förekommer det att föräldrar även arbetar mer än 40 timmar per vecka och även detta bör innebära en större arbetsbelastning som i sin tur påverkar balansen.

3. Föräldrar som arbetar färre timmar upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar som arbetar fler timmar.

Vidare är det också möjligt att partners arbetstider påverkar den egna balansen då i de flesta fall sammanboende föräldrar, i alla fall till viss del, delar på ansvaret för barn. Det är troligt att balansen påverkas till det positiva då en part i familjen har färre arbetstimmar än den andre och därigenom underlättar för familjen att få tiden att räcka till för till exempel dagishämtning och liknande.

4. Föräldrar vars partner arbetar färre timmar upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar vars partner arbetar fler timmar.

På många arbetsplatser finns också möjligheten till flexibla arbetstider. Till exempel kan den anställda till viss mån själv bestämma vilka tider arbetsdagen börjar och slutar. En sådan möjlighet skulle till exempel kunna underlätta för föräldrar som behöver anpassa sina arbetstider för till exempel hämtning och lämning från förskola.

5. Föräldrar med flexibla arbeten upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar som saknar flexibla arbeten.

Även partners flexibilitet i arbetet kan påverka den egna balansen i vardagslivet på liknande sätt som partners arbetstimmar tros påverka balansen.

6. Föräldrar vars partner har flexibelt arbete upplever balans i vardagen jämfört med föräldrar vars partner saknar flexibla arbetstimmar.

Variabler som kan tänkas påverka föräldrar utöver de nämnda barn- och arbetsfaktorerna är huruvida föräldrarna är föräldralediga, sjukskrivna, har en annan sysselsättning eller är ensamstående. Dessa variabler bearbetas inte inom hypoteserna men kommer ändå att undersökas som kategorier inom de förklarande variablerna för att inte förlora data. Vidare kommer också inkomst, utbildningsnivå och föräldrarnas ålder att kontrolleras för. Nedan beskrivs hur dessa kategorier och variabler tros påverka föräldrars balans.

Intresset för att kontrollera för föräldraledighet är på grund av det arbete som måste utföras under ledigheten. Det är lätt att tro att föräldraledighet leder till mindre belastning för föräldrar då de inte behöver förvärvsarbeta under föräldraledigheten. Dock är någon som är föräldraledig inte ledig i den bemärkelse som när någon till exempel är semesterledig. Vid föräldraledighet utförs arbete i form av barntillsyn, ett arbete som tillkommer utöver annat hushållsarbete vid en tillökning i familjen. (Se även Josefsson, 2007:7-8, för en diskussion kring föräldraledighetens aspekter som arbete.) En annan anledning att inte tro att föräldraledighet skapar balans i vardagen för föräldrar är då arbetsbördan att ta hand om ett spädbarn bör vara tyngre än att ta hand om ett äldre barn. Dock kan det vara så att lyckan över en ny familjemedlem är starkare än känslor av obalans som kan skapas av det merarbete ett nyfött barn innebär och det är svårt att säga hur föräldraledigheten påverkar balansen.

Tidigare nämndes att bakgrunden till deltidsarbete är viktigt då orsaken till deltid skulle kunna bero på sjukdom som i sig kan leda till sämre balans i vardagen hos föräldrar som är sjuka. Beroende på sjukdomens slag kanske den drabbade inte orkar eller kan ta del av olika delar av vardagslivet och det i sig kan skapa en känsla av obalans. I denna studie finns det ingen möjlighet att kontrollera för bakgrunden till deltidsarbete, men det finns en möjlighet att kontrollera för sjukskrivning, vilket kommer att göras.

Utöver föräldraledighet och sjukskrivning finns det föräldrar som är hemarbetande, arbetslösa, studerande eller har en annan sysselsättning. I en tidigare studie (Klarqvist och Lindström, 2007) har dessa kategorier undersökts i par om två där föräldraledig och hemarbetande slogs samman, där arbetslös och sjukskriven slogs samman och där studerande och annan sysselsättning slogs samman till kategorier. Även om inte alla kategorier i studien resulterade i signifikanta resultat

var mönstret att alla kategoripar ledde till ökad balans för föräldrarna. Möjligt är då att dessa kategorier inte bidrar till en lika tung arbetsbörda som förvärvsarbete gör.

Vidare är det av vikt att kontrollera för föräldrars partnerskap då det finns skäl att tro att en ensamstående förälder ställs inför en tyngre arbetsbörda och därmed oftare upplever obalans jämfört med föräldrar som lever i par och har möjligheten att dela på ansvaret som föräldraskapet innebär. I Socialförsäkringsboken 2003 presenteras även att fler ensamstående föräldrar sällan eller aldrig upplever någon balans i vardagslivet (RFV, 2003).

Vad gäller den ekonomiska situationen för föräldrar brukar inkomsten i många fall minska när familjen utökas då det är vanligt att minska arbetstiden. Även om föräldrar inte minskar arbetstiden brukar de flesta föräldrar, främst mödrarna, under den första tiden efter födseln vara hemma för att vårda barnet. Vidare kan föräldrars inkomster till viss del minska då de vid vård av sjukt barn måste vara frånvarande från jobbet. I Sverige kompenseras dock föräldrars inkomstbortfall vid barnafödande till stor del med hjälp av barnbidrag och föräldraförsäkringen. Emellertid får inte barnfamiljernas utökade utgifter glömmas bort. När familjen utökas ökar naturligtvis även antalet munnar som ska mättas (Gähler och Rudolphi, 2004). I RFV:s undersökning *Tid och pengar* angav ofta föräldrarna att ekonomin har betydelse för balansen i vardagslivet (RFV, 2003). Även amerikanska studier har funnit att en låg inkomst kan bidra med ekonomiska bekymmer (se Voydanoff, 1990, för litteraturgenomgång). Då det är troligt att ekonomiska begränsningar eller en svår ekonomisk situation påverkar föräldrars balans negativt är det viktigt att föräldrarnas inkomst kontrolleras för.

En annan klassisk sociologisk variabel utöver inkomst är utbildning. En tidigare studie (Klarqvist och Lindström, 2007) finner att kvinnor som har en eftergymnasial utbildning upplever tidsmässig balans i mindre utsträckning än vad kvinnor som endast har en förgymnasial utbildning gör. Författarna ställer sig frågan om det kan vara så att en längre utbildning förändrar inställningen till tid, arbete och familj och gör det svårare för de att känna sig nöjda med vad de hinner med. Även i denna studie måste därmed utbildning kontrolleras för.

Föräldrarnas ålder kan också tänkas påverka deras balans mellan förvärvsarbete och familj då en svensk studie funnit att bland annat arbetsöverbelastning i hemmet och på förvärvsarbetet nådde en högsta nivå för män och kvinnor i åldrarna 35 och 39 år (Lundberg m. fl., 1994). Dock ges ingen förklaring till varför individer i just dessa åldrar påverkas, men då det kan vara intressant att undersöka om en demografisk variabel i sig påverkar föräldrars upplevelse av balans kommer föräldrarnas ålder att kontrolleras för. Kanhända kan det vara så att föräldrar vid en högre ålder oftare upplever balans jämfört med yngre föräldrar då människor med åldern erhåller erfarenhet och kunskaper om hur en balansakt i vardagslivet bäst hålls.

Som redan nämnts ska studiens variabler analyseras per kön. En könsuppdelning av analysen är teoretiskt befogad då viss teori och tidigare forskning tyder på att könsskillnader existerar vad gäller effekten av förvärvsarbete och barn. Utöver detta visar en gemensam regression för både män och kvinnor (Bilaga 1) att män har signifikant större chans att uppleva balans jämfört med kvinnor. Utifrån detta kan könsskillnader i resultaten förväntas där kvinnlig obalans kan spegla det faktum att kvinnor generellt sett har störst ansvar för både barn och övriga arbetssysslor som sker inom familjen.

3. Data och metod

I följande kapitel presenterar jag data och metod som kommer att användas. För att uppfylla syftet att undersöka hur svenska föräldrars balans i vardagslivet påverkas lämpar sig en kvantitativ ansats. Med en sådan kan nämligen slutsatserna från studien generaliseras till populationen. En nackdel som förekommer vid kvantitativa studier är dock att respondenternas svar tenderar att vara mer ytliga och mindre reflekterande än vad de tenderar att vara vid kvalitativa studier.

3.1. Data

Till mitt förfogande har jag Försäkringskassans datamaterial *Tid och Pengar* som på uppdrag av dåvarande RFV samlades in av SCB 2003. Studien är en telefonintervjustudie vänd till föräldrar med barn födda 1993 och 1999. Med ett obundet slumpmässigt urval,⁶ där barnet var urvalsenhet,

---

⁶ I ett obundet slumpmässigt utval (OSU) ska urvalet inte styras i en viss riktning. Alla individer i populationen har samma sannolikhet att komma med. Om slumpen avgör vilka individer som ska komma med bör urvalet bli en kopia

valdes 3987 biologiska eller adoptivföräldrar som bodde med sina barn. I de fall urvals barnet bodde med en förälder tillfrågades den föräldern och i de fall barnet bodde med två föräldrar valdes en könsmässigt jämn fördelning. Urvalsförfarandet gav en viss övervikt av mammor vilket innebär att de oftare är ensamstående med sina barn. Alla föräldrar som finns i undersökningen består av en man och en kvinna och inga samkönade föräldrar ingår. Svarefrekvensen var 79,8 procent och bortfallet låg på 20,2 procent.⁷ Totalt ingår 3164 individer i intervjustudien. Kopplat till de intervjuades svar finns även registerdata från SCB och RFV över bland annat föräldrarnas inkomster och utbildning.

Nedan kommer först operationaliseringar och bearbetningar över den beroende variabeln samt förklarande variabler och kontrollvariabler att beskrivas. Vidare beskrivs vilken metod jag kommer att analysera mitt material med och avslutningsvis diskuteras validitet och reliabilitet i studien.

3.2. Beroende variabel

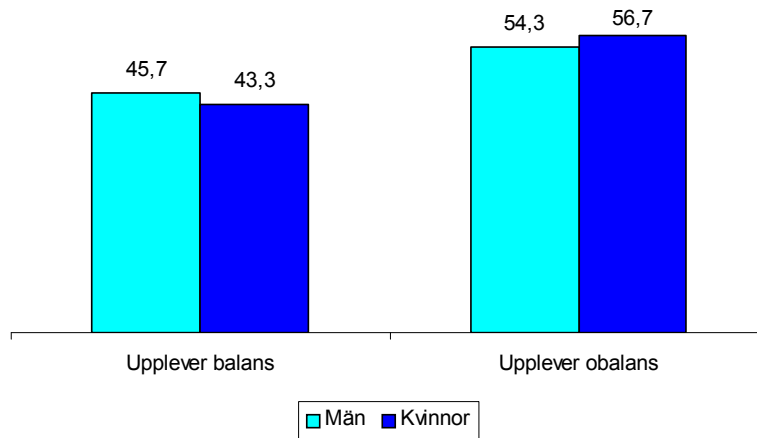
Min beroende variabel *Balans i vardagslivet* mäts genom frågan ”Tänk dig en normal vecka med arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid. Anser du dig ha bra balans mellan alla områden?” De intervjuade föräldrarna kunde ta ställning till sex svarsalternativ: 1) för det mesta; 2) ibland; 3) sällan; 4) aldrig; 5) vet ej; samt 6) vill ej svara. Svarsalternativen 5) vet ej; och 6) vill ej svara, kommer att koda som internt bortfall och uppgår till 0,5 procent av de svarande. För att undersöka vilka föräldrar som upplever mer och mindre balans utgör alternativet 1) för det mesta, värdet *upplever balans*, medan alternativen 2) ibland; 3) sällan; och 4) aldrig, slås samman och utgör värdet *upplever obalans*. Nedan illustreras de svarande mäns och kvinnornas upplevelse av balans i vardagen, där aningen fler respondenter tenderar att uppleva obalans.

---

i miniatyr av populationen, och det blir då möjligt att med utgångspunkt från stickprovet dra slutsatser om hela populationen (Körner och Wahlgren, 2000).

⁷ Mer om bortfallet finns att läsa i avsnitt 3.7 Validitet och reliabilitet.

Figur 2. Andel svarande män och kvinnors upplevelse av balans i vardagslivet.

Källa: Egen bearbetning av datamaterial från *Tid och pengar*.

3.3. Förklarande variabler

Bland hushållen som undersöktes varierade antalet barn mellan ett och åtta och den förklarande variabeln *antal barn* har kategoriserats i två grupper. Hushåll med ett till två barn har slagits samman till en kategori som representerar föräldrar som har *få barn*, medan kategorin *många barn* innehåller de föräldrar som har svarat att de har tre till åtta barn.

Vid studiens genomförande var det yngsta barnet i varje hushåll mellan noll och tio år. Den förklarande variabeln *yngsta barnet* består av tre kategorier: *0 till 2 år*, *3 till 6 år* samt *7 till 10 år*.

Arbets tid mäter hur mycket respondenterna arbetar under en vecka. Respondenterna hade under intervjun möjlighet att besvara hur mycket de arbetar under en vanlig vecka inklusive övertid genom att antingen ange antalet timmar eller procent de arbetar. Från dessa svar har jag kategoriserat deltid som de som arbetar mindre än 40 timmar per vecka eller mindre än 100 procent. Heltid är kategoriserad som 40 timmar per vecka eller 100 procent medan övertid är kategoriserad som arbete mer än 40 timmar per vecka eller mer än 100 procent. För att inte förlora data innehåller variabeln *arbets tid* även kategorier med individer som har en annan sysselsättning än förvärvsarbete. Männens variabel *arbets tid* innehåller kategorierna *deltid/heltid*,

övertid samt *annan sysselsättning*. Kvinnornas variabel **arbetstid** innehåller däremot kategorierna *deltid, heltid/övertid, föräldraledig, sjukskriven* samt *annan sysselsättning*. Anledningen till sammanslagningen av deltid och heltid för männen samt heltid och övertid för kvinnorna beror på att så få män arbetar deltid och så få kvinnor arbetar övertid. Som sagt innehåller variablerna också kategorin *annan sysselsättning*. För kvinnorna innehåller *annan sysselsättning* de individer som studerar, är arbetslösa, hemarbetande eller har angivit att de har en annan sysselsättning. Dessa individer utgör så små grupper att en sammanslagning var nödvändig. De *föräldralediga* och *sjukskrivna* förekommer som egna kategorier då dessa faktorer kan ha en speciell inverkan på föräldrars balans. I männens variabel **arbetstid** förekommer dock föräldralediga och sjukskrivna inom kategorin *annan sysselsättning* då det är så få män som är föräldralediga eller sjukskrivna.

Partners arbetstid mäter hur mycket respondenternas partner arbetar under en vecka. De svarande männens variabel innehåller kategorierna *deltid, heltid/övertid, annan sysselsättning* samt kategorin *ensamstående*, medan de svarande kvinnornas variabel innehåller kategorierna *deltid/heltid, övertid, annan sysselsättning* och *ensamstående*. Anledningen till att föräldralediga och sjukskrivna ej behandlas som enskilda kategorier beror på att så få respondenter har en partner som är föräldraledig eller sjukskriven. Vidare är det för att inte förlora data som de ensamstående behandlas som en kategori inom denna variabel.

Variabeln **flexibelt arbete** mäter respondenternas uppfattning om huruvida de har flexibla arbetstimmar eller ej. Männens variabel är kategoriserad som *flexibilitet, ej flexibilitet* samt *annan sysselsättning* medan kvinnornas variabel innehåller kategorierna *flexibilitet, ej flexibilitet, föräldraledig, sjukskriven* och *annan sysselsättning*.

Partners flexibla arbete mäter respondenternas uppfattning om huruvida deras partner har flexibla arbetstimmar eller ej. Variabeln är kategoriserad på samma sätt för både män och kvinnor och innehåller kategorierna *flexibilitet, ej flexibilitet, annan sysselsättning* samt *ensamstående*.⁸

---

⁸ Anledningen till olika uppdelning av kategorierna *annan sysselsättning, föräldraledig* och *sjukskriven* för män och kvinnor inom variablerna som mäter flexibilitet är densamma som för variablerna som mäter arbetstid. Vidare innehåller kategorierna *föräldraledig, sjukskriven* och *annan sysselsättning* samma individer i variablerna kring arbetstimmar som i variablerna kring flexibilitet. Av denna anledning är det nödvändigt att variablerna arbetstimmar/partners arbetstimmar och flexibilitet/partners flexibilitet undersöks i separata modeller.

3.4. Kontrollvariabler

Även ett antal kontrollvariabler ska undersökas. Variablerna *utbildningsnivå*, *inkomst* och *föräldrars ålder* är hämtade från SCB där utbildning och inkomst kommer från SCB:s databas LINDA.

Variabeln *utbildningsnivå* är uppdelad på *låg* respektive *hög utbildningsnivå* där den låga utbildningsnivån består av individer som 2002 hade en förgymnasial utbildning eller en gymnasial utbildning och den höga utbildningsnivån innehåller individer som 2002 hade en eftergymnasial utbildning.

Inkomst är den arbetstinkomst respondenterna hade under 2002. Variabeln är indelad i tre kategorier där den första innehåller individer med en inkomst på *199 999 eller mindre* om året. Den andra kategorin innehåller individer med en inkomst mellan *200 000 och 250 000* kronor om året medan den sista kategorin innehåller individer med en inkomst på *250 001 eller mer*. Ett fåtal individer med extremvärden på över 1 000 000 kronor om året togs ut ur analysen.

Variabeln *ålder* mäter föräldrarnas ålder och är uppdelad på tre kategorier av åldersgrupper. Mödrarna är indelade i kategorier om *19 till 31 år*, *32 till 42 år* samt *43 till 53 år*. Fäderna är indelade i kategorierna *22 till 31 år*, *32 till 42 år* samt *43 till 71 år*.

För att inga kategorier ska innehålla för få individer har de nämnda kategorierna valts.

3.5. Frekvensfördelning

Variablernas frekvensfördelning har nedan sammanställts i en tabell. Vilka referenskategorierna i varje enskild variabel är framgår i avsnitt 2 i tabell 2 och 3.

Tabell 1. Frekvensfördelning. Procent. Separata värden för män och kvinnor.

	Män		Kvinnor
Balans i vardagslivet		Balans i vardagslivet	
Upplever obalans	54,3	Upplever obalans	56,7
Upplever balans	45,7	Upplever balans	43,3
Antal barn		Antal barn	
Få barn (1 – 2)	65,0	Få barn (1 – 2)	67,2
Många barn (3 – 8)	35,0	Många barn (3 – 8)	32,8
Yngsta barnet		Yngsta barnet	
0 – 2 år	19,5	0 – 2 år	15,1
3 – 6 år	44,0	3 – 6 år	46,5
7 – 10 år	36,5	7 – 10 år	38,4
Arbets tid		Arbets tid	
Färre arb.timmar (Deltid/heltid)	56,1	Färre arb.timmar (Deltid)	41,3
Fler arb.timmar (Övertid)	35,0	Fler arb.timmar (Heltid/övertid)	28,2
Annan sysselsättning	8,9	Föräldraledig	8,7
		Sjukskrivna	5,7
		Annan sysselsättning	16,0
Partners arbets tid		Partners arbets tid	
Färre arb.timmar (Deltid)	41,4	Färre arb.timmar (Deltid/heltid)	51,6
Fler arb.timmar (Heltid/övertid)	29,6	Fler arb.timmar (Övertid)	23,5
Annan sysselsättning	23,1	Annan sysselsättning	6,9
Ensamstående	5,9	Ensamstående	17,9
Flexibelt arbete		Flexibelt arbete	
Flexibilitet	59,0	Flexibilitet	37,9
Ej flexibilitet	32,2	Ej flexibilitet	31,7
Annan sysselsättning	8,9	Föräldraledig	8,7
		Sjukskrivna	5,7
		Annan sysselsättning	16,0
Partners flexibla arbete		Partners flexibla arbete	
Flexibilitet	32,3	Flexibilitet	39,4
Ej flexibilitet	38,9	Ej flexibilitet	36,0
Annan sysselsättning	22,9	Annan sysselsättning	6,8
Ensamstående	5,9	Ensamstående	17,8
Utbildningsnivå		Utbildningsnivå	
Låg utbildningsnivå	63,7	Låg utbildningsnivå	63,2
Hög utbildningsnivå	36,3	Hög utbildningsnivå	36,8
Inkomst		Inkomst	
199 999 eller mindre	18,6	199 999 eller mindre	65,8
200 000 – 250 000	21,0	200 000 – 250 000	19,9
250 001 eller mer	60,4	250 001 eller mer	14,3
Ålder		Ålder	
22 – 31 år	12,3	19 – 31 år	23,5
32 – 42 år	64,8	32 – 42 år	64,8
43 – 71 år	23,0	43 – 53 år	11,7
Kön*		Kön*	
Män	38,2	Män	.
Kvinnor	.	Kvinnor	61,8
Antal	1209	Antal	1955

* Andelen kön är uträknad som procent av det totala urvalet medan övriga kategorier är uträknade som procent av det manliga respektive det kvinnliga urvalet. Till exempel läses att 65 procent av männen har 1 – 2 barn, medan 38,2 procent av det totala urvalet består av män.

3.6. Metod

För att antingen bekräfta eller förkasta mina hypoteser kommer jag att skatta en multipel regressionsmodell. En sådan ger möjligheten att undersöka ett antal oberoende variabler som alla tros påverka den beroende variabeln (Edling och Hedström, 2003). I detta fall är det föräldrars balans i vardagen som ska undersökas. Faktorer som antal barn i hushållet samt deras ålder tros påverka föräldrarnas balans. Även föräldrarnas och deras partners arbetstider samt deras arbetens flexibilitet tros påverka balansen. Utöver detta ska även ett antal andra variabler som kan tänkas påverka föräldrarnas balans kontrolleras för. De förklarande variablerna i undersökningen är kategoriska, liksom den beroende variabeln och då den beroende variabeln i denna studie är kategorisk och inte kontinuerlig lämpar sig en logistisk regression. Resultaten från en logistisk regression ges i form av logaritmerade odds. Dock kan det kännas svårt och ovanligt att tänka i form av logaritmerade odds och resultatet i denna studie kommer därför att presenteras i form av oddskvoter. Om föräldrar som tillhör en viss kategori, till exempel föräldrar med få barn, har en oddskvot med värdet 1,20 innebär detta att föräldrar med få barn har 20 procent större chans att oftare uppleva balans jämfört med referenskategori, som till exempel kan vara föräldrar med många barn. Skulle däremot en oddskvot beräknas till ett värde under ett, säg 0,60, så innebär detta att till exempel en förälder med få barn har 40 procent mindre chans att oftare uppleva balans i jämförelse med referenskategori föräldrar med många barn (Edling och Hedström, 2003).

3.7. Validitet och reliabilitet

En hög validitet är något som eftersträvas i studier och innebär att man mäter det som faktiskt avses att mätas. Vid studier av egenskaper som ålder, vikt och kön brukar det i regel ej vara några problem att definiera mätbara variabler. När däremot attityder eller värderingar ska mätas är det däremot svårare att nå en god validitet. Problem uppstår kring till exempel hur individer med olika bakgrund ska kunna uppfatta frågorna som ställs under en intervju på samma sätt (Dahmström, 1996). Kritik skulle kunna riktas mot min beroende variabel på grund av dess subjektiva karaktär; till exempel kan föräldrarna i undersökningen vara av olika åsikter om vad balans i själva verket innebär och i förlängningen då ha olika uppfattningar av upplevelsen av balans. Häri kan dock måttets styrka i själva verket finnas. Det är inte av intresse att alla föräldrar

upplever balans eller obalans på ett likartat sätt. Det viktiga är att de föräldrar som har angivit att de upplever mer obalans i viss mån har en negativ erfarenhet av sitt vardagsliv medan de som har angivit att de upplever mer balans snarare har en positiv erfarenhet av sitt vardagsliv. I jämförelse med tidigare studier har, vad jag funnit, ingen tidigare undersökt multipla sociala roller med en beroende variabel som mäter föräldrars balans i vardagslivet. Det är snarare olika former av fysiska och psykiska åkommor som i skilda grader används som beroende variabler. Nordenmark (2002) använde till exempel ett index över bland annat trötthet, sömnproblem, huvudvärk, ångest etcetera när han skulle testa om multipla sociala roller i form av förvärvsarbete och familj är en börda. Dock kan det tänkas att sådana mått inte fångar in alla som upplever svårigheter med att kombinera familj och förvärvsarbete. Det kan ju finnas föräldrar som upplever svårigheter med att kombinera olika delar av sitt liv men ändå inte upplever fysiska eller psykiska åkommor. Med ett mer subjektivt mått kan det tänkas att fler föräldrars upplevelser av vardagslivet fångas.

Ett problem som uppstår i min studie är tyvärr att det i datamaterialet inte finns någon möjlighet att undersöka hushållsarbetsfördelningen i familjerna. Som tidigare nämnts har studier funnit att kvinnor i Sverige fortfarande har det största ansvaret över hemmet. Därmed är det troligt att mödrarna oftare kommer att uppleva obalans jämfört med fäderna då deras roller innebär en tyngre börda i form av att även inneha det främsta ansvaret över hushållet.⁹ Därmed ber jag istället läsaren att ha detta i åtanke när resultaten analyseras.

Problem med validitet kan även uppstå vid stora bortfall. Körner och Wahlgren (2000) påpekar att stora bortfall kan snedvrída undersökningsresultatet då individer som inte svarar ofta kan vara viktiga för helhetsbilden. I denna studie ligger det externa bortfallet på 20,2 procent. Huruvida detta utgör ett problem är svårt att säga då litteraturen anger olika gränser för ett acceptabelt bortfall. Ett bortfall på 20 – 30 procent anses av Dahmström (1996) som förkastligt. Esaiasson (2004) anger däremot att det i dagsläget anses vara normalt med ett bortfall på 20 – 35 procent av de tilltänkta svarspersonerna. Utöver det externa bortfallet är det även viktigt för validiteten att det interna bortfallet är lågt. Bland respondenterna uppgår det interna bortfallet för alla variabler i min studie till omkring endast en procent.

---

⁹ Det viktiga i studien är att finna statistiskt signifikanta samband, men de låga R²-värden som också redovisas i tabellerna 2 och 3 tyder på att det finns fler faktorer som påverkar än de som undersökts i modellerna. Fördelningen av hushållsarbetet kan vara en sådan faktor.

Reliabiliteten syftar till frånvaron av slumpmässiga eller osystematiska mätfel. I första hand orsakas bristande reliabilitet genom slump- eller slarvfel under datainsamlingen och den efterföljande databearbetningen. Den efterföljande databearbetningen står jag ansvarig för medan datainsamlingen gjordes av specialutbildade intervjuare från SCB. Med deras erfarenhet bör en grund för god reliabilitet finnas. Materialet är även använt i ett antal sammanhang¹⁰ och därmed funnet trovärdigt.

4. Multivariata analyser

I tabellerna 2 och 3 sammanfattas resultaten från de logistiska regressionerna för män respektive kvinnor. I stycke 2.1 och 2.2 återges också resultaten i text, dock behandlas endast de signifikanta resultaten och fokus ligger på de fullständiga modellerna 2 och 3. Modell 1 innehåller endast barnfaktorerna medan modell 2 även inkluderar arbetsfaktorer som berör föräldrars arbetstid. Modell 3 innehåller barnfaktorerna samt arbetsfaktorerna som berör flexibiliteten i arbetstiderna. Anledningen för en uppdelning av variablerna i modell 2 och 3 beror på att kategorierna föräldraledig, sjukskriven och annan sysselsättning innehåller samma individer i variabeln arbetstid och flexibla arbetstimmar liksom kategorin ensamstående innehåller samma individer i variablerna partners arbetstid och partners flexibla arbetstimmar. En sådan överlappning av individer i olika variabler kan inte ingå i samma modell och för att inte förlora någon data behandlas variablerna arbetstid och partners arbetstid samt flexibla arbetstimmar och partners flexibla arbetstimmar i separata modeller.

4.1. Resultat för män

Barnfaktorerna visar i de fullständiga modellerna 2 och 3 endast signifikans för kategorin yngsta barn i åldern 7-10 år där fäder till barn i denna ålder har omkring 30 procent större chans att uppleva balans jämfört med fäder vars yngsta barn är i åldern 3-6 år. Signifikansen ligger på 5%-nivån i modell 2 och på 10%-nivån i modell 3.

---

¹⁰ På Försäkringskassans hemsida kan olika publikationer laddas ner där materialet är använt.

Vad gäller arbetsfaktorerna har fäder med del- eller heltidsarbete starkast signifikans. Vid 1%-nivån har dessa fäder omkring 40 procent större chans att uppleva balans jämfört med fäderna som arbetar övertid. Vad gäller fäderna med en annan sysselsättning har de omkring 65 procent större chans att uppleva balans jämfört med fäderna som arbetar övertid. Detta resultat är signifikant på 5%-nivån. Vidare har ensamstående omkring 50 procent mindre chans att uppleva balans jämfört med fäder vars partner arbetar hel- eller övertid. Även i modell 3 redovisas en signifikant påverkan där ensamstående har omkring 40 procent mindre chans att uppleva balans jämfört med män vars partner ej har ett flexibelt arbete. Dock ligger signifikansen endast på 10%-nivån i modell 3 medan den i modell 2 ligger på 5%-nivån. Slutligen uppvisar det egna arbetets flexibilitet en signifikant påverkan på 10%-nivån. Fäder med flexibla arbeten har omkring 20 procent mindre chans att uppleva balans jämfört med fäder vars arbeten ej är flexibla.

För variablerna utbildning, inkomst och ålder är det endast kategorin 250 001 eller mer i variabeln inkomst som visar signifikans. Dock är signifikansen svag på 10%-nivån och förekommer endast i den ofullständiga modell 1.

Tabell 2. Logistisk regression. Kontrollvariabler, barnfaktorer och arbetsfaktorerers påverkan på upplevd balans i vardagslivet. Män. Oddsquoter.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Utbildning			
Låg utbildningsnivå (ref.)	1,000	1,000	1,000
Hög utbildningsnivå	0,906	0,909	0,940
Inkomst			
199 999 eller mindre (ref.)	1,000	1,000	1,000
200 000 – 250 000	0,855	0,915	0,900
250 001 eller mer	0,740*	0,824	0,789
Ålder			
22 – 31 år	1,179	1,138	1,236
32 – 42 år	1,160	1,106	1,184
43 – 71 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
Antal barn			
Få barn (1 – 2)	0,950	0,975	0,976
Många barn (3 – 8) (ref.)	1,000	1,000	1,000
Yngsta barn			
0-2 år	0,937	0,841	0,851
3-6 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
7-10 år	1,226	1,336**	1,319*
Arbetstid			
Färre arb.timmar (Del/heltid)		1,409***	
Fler arb.timmar (Övertid) (ref.)		1,000	
Annan sysselsättning		1,653**	
Partners arbetstid			
Färre arb.timmar (Deltid)		0,941	
Fler arb.timmar (Heltid/övertid) (ref.)		1,000	
Annan sysselsättning		1,145	
Ensamstående		0,486**	
Flexibelt arbete			
Flexibilitet			0,784*
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Annan sysselsättning			1,106
Partners flexibla arbete			
Flexibilitet			1,177
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Annan sysselsättning			1,251
Ensamstående			0,593*
N	1183	1169	1182
Nagelkerke R ²	0,009	0,027	0,022
-2 Log likelihood	1622,290	1587,916	1610,205
Chi ²	8,364 (df8)	23,575 (df13)	19,233 (df13)
Chi ² signifikans		**	

**** = $p \leq 0,001$ *** = $p \leq 0,01$ ** = $p \leq 0,05$ * = $p \leq 0,1$

4.2. Resultat för kvinnor

Bland barnfaktorerna är det endast mödrar med ett yngsta barn i åldern 7-10 år som uppvisar signifikanta resultat i de fullständiga modellerna 2 och 3. Dessa mödrar har omkring 30 procent större chans att uppleva balans jämfört med mödrar vars yngsta barn är mellan 3-6 år. Signifikansen ligger på 1%-nivån i modell 2 och på 5%-nivån i modell 3.

Vad gäller variabeln arbetstid visar alla kategorier signifikanta resultat. Kvinnor som arbetar deltid, är föräldralediga eller har en annan sysselsättning redovisar en signifikansnivå på 0,1 % där dessa kvinnor har eller nästan har dubbelt så stor chans att uppleva balans jämfört med mödrar som arbetar hel- eller övertid. Även sjukskrivning har en signifikant påverkan, dock på 5%-nivån där sjukskrivna mödrar har omkring 70 procent större chans att uppleva balans. I modell 3 har dock inte längre sjukskrivning någon signifikant påverkan på mödrars balans. Vad gäller föräldraledighet och annan sysselsättning i modell 3 förekommer signifikanta resultat om än inte lika starka och med lika hög oddskvot som i modell 2. Kring partners påverkan redovisas att kvinnor vars makar arbetar del- eller heltid har omkring 20 procent mindre chans att uppleva balans. Detta resultat är signifikant på 10%-nivån. Vad gäller partners flexibilitet i arbetet upplever däremot mödrar vars partner har ett flexibelt arbete omkring 30 procent större chans att uppleva balans jämfört med mödrar vars partner ej har ett flexibelt arbete. Detta resultat är signifikant på 5%-nivån. Slutligen uppvisar ensamstående mödrar att de har omkring 30 procent mindre chans att uppleva balans jämfört med mödrar vars partner arbetar övertid. Detta är signifikant på 1%-nivån medan ensamstående i modell 3 inte uppvisar signifikanta resultat om än mönstret är detsamma.

För variablerna utbildning, inkomst och ålder är det endast utbildning som i de fullständiga modellerna 2 och 3 har en signifikant påverkan på mödrars balans. Signifikansen är stark på 0,1%-nivån och mödrar med en hög utbildningsnivå har nästan 40 procent mindre chans att uppleva balans jämfört med mödrar med en låg utbildningsnivå.

Tabell 3. Logistisk regression. Kontrollvariabler, barnfaktorer och arbetsfaktorerers påverkan på upplevd balans i vardagslivet. Kvinnor. Oddskvoter.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Utbildning			
Låg utbildningsnivå (ref.)	1,000	1,000	1,000
Hög utbildningsnivå	0,650****	0,603****	0,613****
Inkomst			
199 999 eller mindre (ref.)	1,000	1,000	1,000
200 000 – 250 000	0,785**	0,974	0,817
250 001 eller mer	0,841	1,138	0,838
Ålder			
19 – 31 år	0,925	0,957	0,994
32 – 42 år	1,091	1,102	1,122
43 – 53 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
Antal barn			
Få barn (1 – 2)	1,143	1,177	1,148
Många barn (3 – 8) (ref.)	1,000	1,000	1,000
Yngsta barn			
0-2 år	1,352**	1,058	1,066
3-6 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
7-10 år	1,244**	1,342***	1,296**
Arbets tid			
Färre arb.timmar (Deltid)		1,892****	
Fler arb.timmar (Heltid/övertid) (ref.)		1,000	
Föräldraledig		2,276****	
Sjukskriven		1,716**	
Annan sysselsättning		2,139****	
Partners arbetstid			
Färre arb.timmar (Deltid/heltid)		0,822*	
Fler arb.timmar (Övertid) (ref.)		1,000	
Annan sysselsättning		0,981	
Ensamstående		0,660***	
Flexibelt arbete			
Flexibilitet			0,151
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Föräldraledig			1,594*
Sjukskriven			1,225
Annan sysselsättning			1,415**
Partners flexibla arbete			
Flexibilitet			1,301**
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Annan sysselsättning			1,203
Ensamstående			0,834
N	1927	1899	1919
Nagelkerke R ²	0,025	0,053	0,038
-2 Log likelihood	2596,463	2516,593	2565,868
Chi ²	36,688 (df 8)	76,597 (df 15)	55,461 (df 15)
Chi ² signifikans	****	****	****

**** = $p \leq 0,001$ *** = $p \leq 0,01$ ** = $p \leq 0,05$ * = $p \leq 0,1$

5. Slutsatser och diskussion

I denna uppsats har föräldrars självupplevda balans i vardagslivet stått i fokus. Jag har undersökt barn- och arbetsfaktorer, som utifrån teori och tidigare forskning tros påverka föräldrar.

Frågeställningen, *hur påverkas föräldrars självupplevda balans i vardagslivet av barn och förvärvsarbete*, har med en kvantitativ ansats, logistisk regression, undersökts. Huruvida mina ställda hypoteser får stöd eller ej diskuteras nedan och utgör sammanställning och slutsatser av studien i sin helhet.

Antalet barn har vare sig för män eller vare sig för kvinnor någon signifikant påverkan på deras upplevelse av balans och hypotes 1, där få barn tros leda till att föräldrar upplever balans jämfört med flera barn, kan därmed ej bekräftas. Jag har även testat andra indelningar av antal barn, där till exempel få barn har kategoriserats som 1-3 barn och många barn har kategoriserats som 4-8 barn, utan att andra resultat har framkommit. Hypotes 2, om att föräldrar med äldre barn upplever balans jämfört med föräldrar till yngre barn, kan däremot till viss del bekräftas. Både män och kvinnor med ett yngsta barn i åldern 7-10 år upplever i högre grad balans jämfört med föräldrar med ett yngsta barn i åldern 3-6 år. Emellertid resulterade regressionen ej i några signifikanta värden för kategorin yngsta barn i åldern 0-2 år. Denna ålder på barn sammanfaller till viss del med den tid föräldrarna oftast tar ut flest föräldrapenningdagar på, vilket kan tänkas vara en faktor som väger tungt när det gäller påverkan på föräldrars balans.¹¹ En förklaring till att föräldrar med ett yngsta barn i åldern 7-10 år i högre grad upplever balans kan bero på de omständigheter som förekommer när barnen är i dessa åldrar. När barnen är mellan 3-6 år är det vanligt att de går i förskola (många börjar dock förskola redan vid ett års ålder) och det krävs att föräldrar lämnar och hämtar barnen vid förskolan och också själva tar sig mellan arbetsplats och hem. Rent tidsmässigt kan det tänkas vara problematiskt att hinna ta sig till alla olika platser då hemmet många gånger ligger en bit bort från, om inte förskolan, i alla fall arbetsplatsen. När en individ har ansvar, som dessa, vars krav kan överstiga tillgängliga resurser i form av tid och energi kan, enligt rollstressteorin, överbelastning uppstå. Till skillnad från barn i åldern 3-6 år utgör själva omvårdnaden över barn i åldern 7-10 år en inte lika tung arbetsbelastning. Dessa barn kan i större utsträckning ta hand om sig själva, till exempel klarar de att på egen hand gå eller ta skolbussen till och från skolan.

---

¹¹ Se RFV 2004 för djupare analys av föräldradighetsuttaget hos respondenterna.

Hypotes 3, om att föräldrar som har färre arbetstimmar upplever balans jämfört med föräldrar som arbetar fler timmar, får stöd. Resultaten visar att både män och kvinnor med färre arbetstimmar i högre grad upplever balans. Då färre arbetstimmar lämnar fler möjliga timmar för familjelivet kan en balans i vardagen lättare uppstå och den rollstress som förvärvsarbetet kan skapa blir inte lika tung. Som förväntat arbetar dock betydligt fler kvinnor deltid jämfört med männen och betydligt fler män arbetar övertid jämfört med kvinnorna (Bilaga 2). För att inte ta för stort utrymme från diskussionen kring hypoteserna återkommer jag senare till att diskutera könsskillnader i arbetstiden.

Hypotes 4, där det förväntas att föräldrar vars partner arbetar färre timmar upplever balans jämfört med föräldrar vars partner arbetar fler timmar, bekräftas ej av resultaten. Endast kvinnor vars partner har del- eller heltidsarbete visar signifikanta resultat, men resultaten visar att dessa kvinnor har mindre chans att uppleva balans jämfört med kvinnor vars partner arbetar övertid. Resultaten är svårtolkade och tycks inte kunna förklaras med vare sig rollstress- eller rollexpansionsteorin. Tolkningar bör dessutom göras försiktigt då resultatet endast är signifikant på 10%-nivån.

Hypotes 5, om att föräldrar med flexibla arbeten upplever balans jämfört med föräldrar som ej har flexibla arbeten, får ej något stöd. Resultaten visar inga signifikanta värden för kvinnorna och för männen redovisas ett signifikant resultat på 10%-nivån som går emot hypotesen. Män med flexibla arbeten har alltså mindre, och inte större, chans att uppleva balans. Möjligt är att män upplever konflikter mellan rollen som far och rollen som förvärvsarbetare. Konfronterande och oförenliga skyldigheter kan tänkas uppstå då till exempel fäder utnyttjar flexibiliteten i arbetet för att antingen lämna eller hämta sina barn på dagis. När de gör detta blir det på arbetsplatsen till exempel omöjligt att hålla möten vid dessa tidpunkter och fäderna kan kanske känna att de skulle behöva kunna vara på två platser samtidigt. Tidigare studier har funnit att det främst är fäder, och inte mödrar, som kan uppleva konflikter där deras föräldraskap inte är uppskattat på arbetsplatsen (Bekkengen, 2002; Hwang, 2000). Även om jag här har gett en möjlig tolkning av detta resultat bör en försiktighet beaktas då resultatet, som sagt, endast är signifikant på 10%-nivån. En förklaring till att kvinnorna inte signifikant påverkas av deras egen flexibilitet i arbetet kan bero

på att de redan har gjort vad som behövs för att minska belastningen genom att till exempel gå ned i deltidarbete och ett arbetes flexibilitet är därmed inte längre någon avgörande faktor för balansen.

Vad gäller hypotes 6, som formulerades att föräldrar vars partner har ett flexibelt arbete upplever balans jämfört med föräldrar vars partner inte har ett flexibelt arbete, får stöd i kvinnornas resultat men ej i männen. Kvinnor vars partner har ett flexibelt arbete upplever i högre grad balans, medan männen inte signifikant påverkas av huruvida deras partner har flexibelt arbete eller ej. Möjligt är att kvinnorna har ett tyngre ansvar över hushållet, jämfört med männen och är därmed i större behov av avlastning från bland annat föräldrarollen.¹² En sådan avlastning kan kanske kvinnorna få när deras makar har ett flexibelt arbete. Om detta är fallet borde således kvinnorna vars partner arbetar del- eller heltid också i högre grad uppleva balans jämfört med kvinnorna vars partner arbetar övertid. Så är dock inte fallet, men då de flesta män arbetar heltid kan de kanske inte ge den avlastning kvinnorna behöver. Vid en granskning av respondenternas svar på följdfrågan ”Vad skulle kunna leda till bättre balans mellan de olika områdena?” (arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid) är det främst en reduktion av den egna arbetstiden som tros leda till bättre balans. Mindre frekvent har respondenterna svarat att om deras partner hade mer flexibilitet på arbetet eller minskad arbetstid skulle en bättre balans kunna uppnås (Bilaga 3). Troligt är därmed att bland arbetsfaktorerna är det den egna arbetstiden som är den viktigaste faktorn som påverkar föräldrars självupplevda balans.

Bland övriga variabler är föräldraledighet och sjukskrivning endast kontrollerat som enskilda kategorier för kvinnor då männen i materialet i allt för liten utsträckning var föräldralediga och sjukskrivna. De föräldralediga kvinnorna har mer än dubbelt så stor chans att uppleva balans jämfört med kvinnorna som arbetar hel- eller övertid. Föräldraledigheten utgör således en faktor som minskar belastningen som föräldrar upplever. Även om föräldrarollen antagligen är tung att bära under föräldraledigheten, då den för kvinnor ofta sammanfaller med barnens första tid i livet som innebär näst intill konstant omsorg över barnet, underlättar ledigheten. Möjligt är att

---

¹² I den för könen gemensamma logistiska regressionen (Bilaga 1) framkommer det att det är männen som har signifikant större chans att uppleva balans jämfört med kvinnorna, vilket också tyder på att kvinnor kan vara utsatta för en tyngre börda som de behöver avlastning från.

föräldraledigheten innebär mindre rollkonflikt då föräldralediga inte behöver hantera tid mellan arbete och familj. Även sjukskrivna kvinnor har större benägenhet att uppleva balans jämfört med kvinnor som arbetar hel- eller övertid. Vad som är förvånande är att sjukskrivning inte nödvändigtvis utgör en faktor som leder till att kvinnor upplever obalans. Liksom i variabeln föräldraledighet kan den minskade rollbördan leda till en bättre balans. Det kan då tyckas att multipla roller i form av förvärvsarbete inte väger upp stressen som kan skapas för arbetande föräldrar när föräldralediga och till och med sjukskrivna har större chans att uppleva balans jämfört med hel- och övertidsarbetande mödrar. Dock kan det vara så att många som är sjukskrivna endast är det en viss procent av deras arbetstid. De deltar då i arbetslivet i en mindre utsträckning vilket ger mer tid över till hem och familj och tidsmässigt kan man känna att en balans förekommer trots sjukdom.

Även kategorin annan sysselsättning skiljer sig mellan män och kvinnor åt. För kvinnorna innehåller kategorin annan sysselsättning de kvinnor som är hemarbetande, studerande, arbetslösa eller helt enkelt har angivit att de har en annan sysselsättning. Resultaten visar att dessa kvinnor har dubbelt så stor chans att uppleva balans jämfört med kvinnor som arbetar hel- eller övertid. Jag har tidigare argumenterat för att de olika sysselsättningarna kan påverka föräldrars balans till det positiva då dessa roller kanske inte bidrar till samma tunga arbetsbörda som ett kombinerande av föräldraskap och förvärvsarbete gör. Även männen med en annan sysselsättning, där denna kategori också innehåller föräldraledighet och sjukskrivning, har större chans att uppleva balans. Vilken eller vilka av kategorierna föräldraledig, sjukskriven, hemarbetande, studerande, arbetslös eller annan sysselsättning som driver detta resultat är svårt att säga. En korstabulering mellan mäns sysselsättning och balans (Bilaga 4) visar att det är få män som överhuvudtaget har en annan sysselsättning än förvärvsarbetande. För att få en bättre bild av vad som driver icke-förvärvsarbetande mäns upplevelse av balans behövs ett större urval så att fler män med en annan sysselsättning än yrkesarbetande kan analyseras.

Inte förvånande är att både ensamstående män och kvinnor har lägre benägenhet att uppleva balans. Bland dessa föräldrar kan föräldra- och förvärvsarbetsbördan vara tyngre då dessa föräldrar inte har samma dagliga stöd som sammanboende föräldrar har möjlighet att ge varandra.

Vidare tycks utbildning för mödrarna ha en stor betydelse för balansen där högutbildade kvinnor i mindre utsträckning upplever balans jämfört med lågutbildade kvinnor. Detta resultat stämmer överens med Klarqvist och Lindströms (2007) studie som ställer sig frågan om en längre utbildning förändrar inställningen till tid, arbete och familj och gör det svårare för mödrarna att känna sig nöjda med vad de hinner med. Efter en korstabulering av kvinnors utbildning och sysselsättning (Bilaga 5) framkommer det vidare att en högre andel högutbildade kvinnor arbetar heltid jämfört med andelen lågutbildade kvinnor.¹³ Utifrån detta kan det tänkas att kvinnor med en hög utbildning är inriktade på att göra karriär och arbetar därför fler timmar än andra kvinnor. I förlängningen försämrar detta balansen då de inte har lika mycket tid över till familjen. Kanhända är det också så att utbildning speglar typen av jobb. På olika arbetsplatser finns det olika typer av förväntningar och på arbetsplatser som kräver en högre utbildning kanske kvinnorna förväntas att klara av och hinna med mer än vad de i själva verket gör.

Vad gäller likheter mellan könen tycks både män och kvinnor uppleva att färre arbetstimmar resulterar i en upplevelse av balans. Att fler arbetstimmar skapar obalans skulle kunna förklaras med rollstress i form av skuld. Föräldrar kan känna att de vid fler arbetstimmar försummar familjen och en skuld uppstår då tiden inte räcker till familjen. Elvin-Nowak (2001) förklarar att vid hennes intervjuer med föräldrar kring ämnet skuld känner främst kvinnor igen sig i att försumma familjen vid förvärvsarbete. Emellertid har Kinnunen och Mauno (1998) förklarat att även män som förvärvsarbetar kan känna skuld inför familjen och att dessa känslor av skuld kan uppkomma från sociala förväntningar där män allt mer förväntas vara goda makar och fäder genom att spendera tid med sin familj. Dock förekommer också skillnader mellan könen vad gäller arbetstimmar då kvinnor i betydligt större utsträckning arbetar deltid än vad män gör och män arbetar betydligt mer övertid än vad kvinnor gör. En strategi för att erhålla balans i vardagen kan tänkas vara att reducera stressen som skapas från en roll genom att reducera just rollen (Biddle, 1979). Utan att veta orsaken till deltidsarbete har kvinnor i större utsträckning än män gått ner i deltidsarbete, men båda könen har större chans att uppleva balans vid färre arbetstimmar där för kvinnorna färre arbetstimmar innebär deltidsarbete medan färre

---

¹³ Dock är det också en högre andel av de högutbildade, jämfört med de lågutbildade, som arbetar deltid. Detta resultat kan förklaras av att de lågutbildade i högre grad är föräldralediga, sjukskrivna och har en annan sysselsättning.

arbetstimmar för män innebär del- eller heltidsarbete (främst heltidsarbete). Kanhända upplever både män och kvinnor rollstress, men kvinnor har en tyngre arbetsbörda än män på så vis att hon är huvudansvarig över hushållet och därmed kanske känner ett behov av deltidarbete. Det kan även vara så att både män och kvinnor upplever rollstress, men männen har inte samma förutsättningar som kvinnorna att faktiskt reducera rollen som skapar stress, nämligen förvärvsarbetet, då det främst är pappor som kan uppleva negativa sanktioner där deras föräldraskap inte är uppskattat på arbetsplatsen. Med genusystemet i åtanke är könsskillnader som dessa inte förvånande. Hirdman (1988) förklarar män och kvinnor som olika sorter som genom deras utövande av bland annat yrkes- och föräldraroller skapar mening: ”därför att sort 1 gör sak 1 blir sort 1 sort 1” (Hirdman, 1988:52). En kvinna som arbetar övertid samtidigt som maken går ner i deltidarbete för att ta hand om barn och hushåll skulle skapa viss förvirring då uppdelningen mellan könen är meningsskapande då individer orienterar sig efter platser, sysslor och sorter. Även om det inte med denna studie går att bevisa att det främst är kvinnor som är huvudansvariga för hushåll och barn finns det fog att tro att det är så eftersom det främst är kvinnorna som deltidarbetar och därigenom har mer tid över till familjeansvar medan främst männen heltidarbetar och därmed drar in mer pengar. Vidare skapar även isärhållningen mellan könen en ojämn maktbalans som fungerar upprätthållande av genusystemet. Studier har visat att större maktresurser som till exempel inkomst ger starkare förhandlingspositioner (Blood och Wolfe, 1960; Ahrne och Roman, 1997) vilket skulle kunna innebära att män inte gärna går ner i deltidarbete då deras förhandlingsposition skulle försvagas. Utöver detta upprätthålls genusystemet också genom den socialisationsprocess som alla genomgår där tidigare generationer lär nya generationer olika rollförväntningar. När män socialiseras in i att vara familjeförsörjare har de inga starka incitament att arbeta mindre än heltid till skillnad från kvinnorna som socialiseras till huvudansvariga för hushåll och barn. Med dessa ord kan genusystemet tyckas oföränderligt men det ska poängteras att systemet är en process och processer är i allra högsta grad föränderliga.

I denna studie har just rollstressen och den överbelastning föräldrar kan uppleva haft stort fokus och det verkar som att den egna arbetstiden är en viktig orsak till föräldrars självupplevda balans. En minskad arbetstid skulle kunna leda till att rollstress inte lika lätt uppkommer då det efter arbetsdagens slut skulle finnas mer tid och energi över till resterande vardagsliv. Det ska dock

nämns att det är många föräldrar som snarare upplever balans än obalans i vardagslivet och en möjlig förklaring till detta finns i rollexpansionsteorin. Utan tvekan skapar multipla sociala roller stress, men många gånger vägs stressen upp av de positiva aspekterna som multipla sociala roller medför och därmed kan överbelastning motverkas. Som jag tidigare nämnt tycks nyckeln till balans mellan förvärvsarbete och familjeliv ligga i att inte ha alltför tunga roller. Med en minskad arbetstid kan föräldrar behålla de sociala resurser och den ökade kontrollen ett förvärvsarbete innebär utan att lida av den rollstress de tycks göra vid hel- och overtidsarbete. Sammanfattande tycks föräldrars arbetstimmar och det yngsta barnets ålder till viss del påverka föräldrars upplevelse av balans i vardagslivet. Med en redan relativt generös föräldraförsäkring och väl utvecklad barnomsorg är det svårt att veta hur obalansen som orsakas av barn kan förbättras. Andra arbetsfaktorer än de som varit möjliga att undersöka här kan tänkas förklara mer kring förvärvsarbetande föräldrars balans. Till exempel kan föräldrar som arbetar nattsift utgöra hinder för en god balans i vardagslivet då nattöppna förskolor är sällsynta. I framtida studier vore det därmed intressant att undersöka mer nyanserat olika karakteristika av faktorer som tros påverka föräldrars balans.

Referenslista

Ahrne, Göran, och Roman, Christine (1997), *Hemmet, barnen och makten. Förhandlingar om arbete och pengar i familjen*. SOU 1997:139. Stockholm.

Baruch, Grace K.; Biener, Lois och Barnett, Rosalind C. (1987), "Women and Gender in Research on Work and Family Stress." *American Psychologist*. Vol. 42, Nr. 2, 130-136.

Bekkengen, Lisbeth (2002). *Man får välja – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö.

Bernhardt, Eva (2000), *Unga vuxnas syn på familj och arbete: rapport från en enkätundersökning* (Rapport nr. 20. Centrum för Kvinnoforskning). Stockholms universitet.

Biddle, Bruce, J. (1979), *Role Theory. Expectations, identities, and behaviors*. New York.

Biddle, Bruce, J. och Thomas, Edwin, J. (1979), *Role theory: Concepts and Research*. New York.

Blood, Robert, O. och Wolfe, Donald, M. (1960), *Husbands and Wives: the Dynamics of Married Living*. Glencoe, Illinois.

Bolger, Niall; DeLongis, Anita; Kessler, Ronald, C. och Wethington, Elaine (1990), "The Microstructure of Daily Role-related Stress in Married Couples", i Eckenrode och Gore (red.): *Stress between Work and Family*. New York.

Bygren, Magnus, Gähler, Michael och Neramo, Magnus (2004), "Familj och arbete – vardagsliv i förändring" i Bygren, Gähler och Neramo (red.) *Familj och arbete – vardagsliv i förändring*. Kristianstad.

Cleary, Paul. D., och Mechanic, David (1983), "Sex Differences in Psychological Distress Among Married People", *Journal of Health and Social Behavior*, Vol. 24, Nr. 2, 111-121.

Dahmström, Karin (1996), *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund.

Dennerstein, Lorraine (1995), "Mental Health, Work and Gender", *International Journal of Health Services*, Vol. 52, Nr. 3, 503-509.

Downey, Geraldine och Moen, Phyllis (1987), "Personal Efficacy, Income, and Family Transitions: A Longitudinal Study of Women Heading Households", *Journal of Health and Social Behavior*. Vol. 28, Nr. 3, 320-333.

Edling, Christofer, och Hedström, Peter (2003), *Kvantitativa metoder. Grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund.

Eggebeen, Davis, J. och Knoester, Chris (2001), "Does Fatherhood Matter for Men?" *Journal of Marriage and Family*. Vol. 63, 381-393.

Elvin-Nowak, Ylva (2001), *I sällskap med skulden*. Stockholm.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena (2004), *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm.

Ferrarini, Tommy (2003), *Parental Leave Institutions in Eighteen Post-war Welfare States*. Swedish Institute for Social Research [Institutet för social forskning]. Stockholm.

Giddens, Anthony (2003), *Sociology*. Lund.

Glass, Jennifer, och Fujimoto, Tetsushi (1994), "Housework, Paid work, and Depression Among Husbands and Wives", *Journal of Health and Social Behavior*, Vol. 35, 179-191.

Goode, William, J. (1960), "A Theory of Role Strain." *American Sociological Review*, Vol. 25, Nr. 4, 483-496.

Gore, Susan och Mangione, Thomas, W. (1983), "Social Roles, Sex Roles and Psychological Distress: Additive and Interactive Models of Sex Differences", *Journal of Health and Social Behavior*, Vol. 24, Nr. 4, 300-312.

Gove, W. R., och Geerkin, M. R. (1977), "The Effect of Children and Employment on the Mental Health of Married Men and Women", *Social Forces*, Vol. 56, 66-76.

Gove, W., och Tudor, J. (1973), Adult Sex Roles and Mental Illness. *American Journal of Sociology*, Nr. 78, 812-835

Gähler, Michael och Rudolphi, Frida (2004), "När vi två blir tre – föräldraskap, psykiskt välbefinnande och andra levnadsbetingelser" i Bygren, Gähler och Neramo (red.) *Familj och arbete – vardagsliv i förändring*. Kristianstad.

Hirdman, Yvonne (1988), "Genussystemet – Reflexioner kring kvinnors sociala underordning", *Kvinnovetenskaplig tidsskrift*, Nr. 3, 49-62.

Hwang, Philip (2000), "Pappornas engagemang i hem och barn" i Hwang (red.) *Faderskap i tid och rum*. Stockholm.

Josefsson, Jonna (2007), *Uppdelning av föräldraledighet – nöjda och missnöjda föräldrar*. (Working Papers in Social Insurance 2007:2). Försäkringskassan. Stockholm.

Kalleberg, Arne, L och Rosenfeld, Rachel A. (1990), "Work in the Family and in the Labor Market: A Cross-national, Reciprocal Analysis", *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 52, Nr. 2. 331-346.

Kelly, Robert, F. och Voydanoff, Patricia (1985), "Work/Family Role Strain Among Employed Parents", *Family Relations*, Vol. 34, Nr 3, 367-374.

Kinnunen, Ulla, och Mauno, Saija (1998), "Antecedents and Outcomes of Work-Family Conflict Among Employed Women and Men in Finland", *Human Relations*, Vol. 51, Nr. 2, 157-177.

Klarqvist, Anna, och Lindström, Elin (2007), *Räcker tiden till? Maktresurser och tidsmässig balans i kärnfamiljen*. (Working Papers in Social Insurance 2007:3). Försäkringskassan. Stockholm.

Körner, Svante, och Wahlgren, Lars (2000), *Statistisk dataanalys*. Lund.

Lundberg, Ulf; Mårdberg, Bertil & Frankenhaeuser, Marianne (1994), "The Total Workload of Male and Female White Collar Workers as Related to Age, Occupational level, and Number of Children." *Scandinavian Journal of Psychology*, Vol. 35, 315-327.

Marks, Stephen, R. (1977), "Multiple Roles and Role Strain: Some Notes on Human Energy, Time and Commitment", *American Sociological Review*, Vol. 42, Nr. 6, 921-936.

Moen, Phyllis (1992), *Women's Two Roles. A Contemporary Dilemma*, Connecticut, Westport.

Nordenmark, Mikael (2002), "Multiple Social Roles – a Resource or a Burden: Is it Possible for Men and Women to Combine Paid Work with Family Life in a Satisfactory Way?" *Gender, Work and Organization*. Vol. 9. Nr. 2, 125-145.

Nordenmark, Mikael (2004), "Balancing Work and Family Demands. Do Increasing Demands Increase Strain? A Longitudinal Study", *Scandinavian Journal of Public Health*. Vol. 32, 450-455.

Nordenmark, Mikael (2004a), *Arbetsliv, familjeliv och kön*. Umeå.

Ozer, Elisabeth. M. (1995), The Impact of Childcare Responsibility and Self-efficacy on the Psychological Health of Professional Working Mothers." *Psychology of Women Quarterly*, Vol. 19. Nr. 3., 315-335.

Plantin, Lars, och Månsson, Sven-Axel (1999), *Mäns föräldraskap. Om faderskap och manlighet i ett livsperspektiv*. Göteborg.

Rexroat, C., & Shehan, C. (1987), "The Family Life Cycle and Spouses' Time in Housework", *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 49, 737-750.

Ross, C. E., & Mirowski, J. (1988), "Childcare and Emotional Adjustment to Wives' Employment." *Journal of Health and Social Behavior*. Vol. 29, 127-138.

RFV (2003), *Socialförsäkringsboken 2003, Årets tema: Mamma, pappa barn – tid och pengar*. Riksförsäkringsverket.

RFV, (2004). *Flexibel föräldrapenning – hur mammor och pappor använder föräldraförsäkringen och hur länge de är föräldralediga*. Analyserar 2004:14.

SCB. (2003), *Tid för vardagsliv. Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/01*. (Levnadsförhållanden. Rapport nr 99). Örebro.

SCB. (2007), *Sveriges framtida befolkning 2007-2050*. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden. BE 18 SM 0701. Statistiska centralbyrån.

Sieber, Sam, D. (1974), "Toward a Theory of Role Accumulation", *American Sociological Review*. Vol. 39, Nr. 4. 567-578.

Voydanoff, Patricia (1990), "Economic Distress and Family Relations: A Review of the Eighties", *Journal of Marriage and the Family*. Vol. 52, Nr. 4, 1099-1115.

Walters, Vivienne; Eyles, John; Lenton, Rhonda; French, Susan, & Beardwood, Barbara (1998), "Work and Health: A Study of the Occupational and Domestic Roles of Women Registered Nurses and Registered Practical Nurses in Ontario, Canada", *Gender, work and organization*. Vol. 5. Nr. 4, 230- 244.

Weeks, John, R. (2005), *Population. An Introduction to Concepts and Issues*. Belmont, Kalifornien.

Bilaga 1.

Logistisk regression. Kontrollvariabler, barnfaktorer och arbetsfaktorerers påverkan på upplevd balans i vardagslivet. Gemensam modell för män och kvinnor. Oddsquoter.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Kön			
Kvinna	1,000	1,000	1,000
Man	1,252**	1,577****	1,236**
Utbildning			
Låg utbildningsnivå (ref.)	1,000	1,000	1,000
Hög utbildningsnivå	0,761****	0,726****	0,727****
Inkomst			
199 999 eller mindre (ref.)	1,000	1,000	1,000
200 000 – 250 000	0,796**	0,948	0,875
250 001 eller mer	0,756***	0,958	0,789**
Ålder			
19-31 år	1,010	1,016	0,993
32-42 år	1,108	1,081	1,118
43-71 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
Antal barn			
1 – 2 barn	1,058	1,089	1,088
3 – 8 barn (ref.)	1,000	1,000	1,000
Yngsta barn			
0-2 år	1,158	1,020	1,091
3-6 år (ref.)	1,000	1,000	1,000
7-10 år	1,242**	1,326****	1,319****
Arbetstid			
Deltid		2,054****	
Heltid		1,280**	
Övertid (ref.)		1,000	
Annan sysselsättning		2,160****	
Partners arbetstid			
Deltid		0,805	
Heltid		0,844	
Övertid (ref.)		1,000	
Annan sysselsättning		0,966	
Ensamstående		0,614****	
Flexibelt arbete			
Flexibilitet			0,941
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Annan sysselsättning			1,119
Partners flexibla arbete			
Flexibilitet			1,297***
Ej flexibilitet (ref.)			1,000
Annan sysselsättning			1,320
Ensamstående			0,823

Forts. nästa sida.

Forts. från föregående sida

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Antal	3110	3064	2937
Nagelkerke R ²	0,015	0,037	0,027
-2 Log likelihood	4230,681	4115,649	3964,309
Chi ²	35,124	86,681	60,247
Chi ² signifikans	****	****	****

**** = $p \leq 0,001$ *** = $p \leq 0,01$ ** = $p \leq 0,05$ * = $p \leq 0,1$

Den för könen gemensamma logistiska regressionen redovisar att män har signifikant större chans att uppleva balans jämfört med kvinnor. Vad gäller barnfaktorerna har föräldrar vars yngsta barn är mellan 7-10 år större signifikant chans att uppleva balans jämfört med föräldrar vars yngsta barn är mellan 3 och 6 år. Gällande förvärvsarbete redovisas starkast signifikans bland de deltidsarbetande och bland de som har en annan sysselsättning. Dessa föräldrar har dubbelt så stor chans att uppleva balans jämfört med föräldrar som har övertidsarbete. Vad gäller ensamståendes upplevelse av mindre chans att uppleva balans redovisas endast signifikanta resultat i modell 2. I kontrollvariabeln utbildningsnivå har föräldrar med en hög utbildningsnivå mindre chans att uppleva balans jämfört med föräldrar med en låg utbildningsnivå. Vid de könsseparata regressionerna upptäcks dock att detta resultat endast gäller kvinnorna.

Bilaga 2.

Frekvensfördelning över kvinnor och mäns arbetstid. Procent och antal där 3145 föräldrar har svarat.

	MÄN		KVINNOR	
	%	Antal	%	Antal
Deltid	9,3	112	41,4	803
Heltid	46,8	563	22,3	433
Övertid	35,0	422	5,9	115
Annan sysselsättning	8,9	107	30,4	590
Total	100	1204	100	1941

Bilaga 3.

Vad skulle kunna leda till mer balans mellan områdena [arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid]? Frekvensfördelning i procent och antal där 2378 föräldrar har besvarat frågan.

	MÄN		KVINNOR	
	%	Antal	%	Antal
Mer flexibilitet på mitt arbete	8,4	76	6,7	99
Mer flexibilitet på partners arbete	1,4	13	2,8	41
Minskad arbetstid för min del	53,3	483	42,5	625
Minskad arbetstid för min partners del	3,2	29	8,3	122
Mer hjälp av partnern/andra föräldern (när föräldrarna bor ihop)	0,7	6	3,1	45
Mer hjälp av andra föräldern (när föräldrarna ej bor ihop)	0,3	3	2,9	43
Mer hjälp av anhöriga/vänner	3,2	29	4,7	69
Mer tid till förvärvsarbete	0,1	1	0,1	2
Bättre ekonomi	15,9	144	16,2	238
Annat	13,6	123	12,7	187
Total	100	907	100	1471

Bilaga 4.

Korstabulering. Mäns sysselsättning och balans. Procent och antal.

	<i>Balans</i>			
	Upplever oftare balans		Upplever oftare obalans	
	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>
<i>Sysselsättning</i>				
Del- heltidsarbetande	59,2	324	53,4	349
Övertidsarbetande	30,7	168	38,9	254
Föräldraledig	1,3	7	0,8	5
Sjukskriven	1,3	7	0,6	4
Hemarbetande	0,2	1	0,0	0
Studerande	2,0	11	2,0	13
Arbetslös	3,5	19	3,8	25
Annan sysselsättning	1,8	10	0,5	3
Total	100	547	100	653

Bilaga 5.**Korstabulering. Kvinnors utbildning och sysselsättning. Procent och antal.**

	<i>Utbildning</i>		Eftergymnasial utbildning	
	Förgymnasial/ gymnasial utbildning			
	%	Antal	%	Antal
<i>Sysselsättning</i>				
Deltid	40,2	491	43,8	312
Hel- övertid	26,8	328	30,3	216
Föräldraledig	9,1	111	8,1	58
Sjukskriven	6,8	83	3,9	28
Annan sysselsättning	17,1	209	13,9	99
Total	100	1222	100	713

Working Papers in Social Insurance

- 2005:1   Kunskapsöversikt över förmåner riktade till barn och barnfamiljer.
Author: Stina Berggren
An overview of the Swedish family benefits – goals and development
- 2005:2   Who takes care of the children? Couples' workplace situation and
their division of parental leave.
Authors: Magnus Bygren & Ann-Zofie Duvander
Vem tar hand om barnen? En studie av sambandet mellan föräldrars
arbetsplatsituation och pappors användning av föräldraledighet
- 2006:1   Health Implications of the Swedish Gender Equality Policy.
Authors: Sisko Bergendorff & Claudia Gardberg Morner
Jämställdheten och hälsan
- 2007:1   Ethnic background, labor market attachment and severe morbidity:
Hospitalization among immigrants in Sweden 1990–2001
Author: Martin Klinthäll
Etnisk bakgrund, integration och sjuklighet: Slutenvård bland
invandrare i Sverige 1990–2001
- 2007:2   Uppdelning av föräldraledighet – nöjda och missnöjda föräldrar
Author: Jonna Josefsson
Division of parental leave – satisfied and dissatisfied parents
- 2007:3   Räcker tiden till? En studie om maktresurser och tidsmässig balans i
kärnfamiljen
Authors: Anna Klarqvist & Elin Lindström
Time for everyday life. A study on power relations and balance in
terms of time in nuclear families.
- 2007:4   Taxes and contributions in the financing of social insurance
Authors: Jon Dutrieux and Kent-Rune Sjöholm
Försäkringsmässighet: skatter och avgifter i socialförsäkringens
finansiering
- 2008:1   Sweden's Pensioners – How They Have Fared in the Roller Coaster
Ride through the Past Decade and a Half of Deep Recession and
Economic Exuberance
Authors: Björn Gustafsson, Mats Johansson, Edward Palmer
Pensionärernas inkomststandard under 90-talets djupa
- 2008:2   "Man borde införa 35-timmars dygn. Då skulle man hinna med
allting." – En kvantitativ studie av föräldrars självupplevda balans i
vardagen
Author: Anna-Karin Nylin
"With a 35-hour day one would be able to manage everything."
– A quantitative study of parents self-experienced balance in every-
day life